

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
SREDNJOBOSANSKI KANTON/ KANTON SREDIŠNJA BOSNA
STRATEGIJA ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE 2025 – 2030.
I AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE
ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE 2025 – 2030.**

**STRATEGIJA ZA BORBU PROTIV
KORUPCIJE 2025 – 2030.
I AKCIONI PLAN ZA
PROVOĐENJE STRATEGIJE
ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE
2025 – 2030.**

JULI 2025.G.

**INTERRESORNA GRUPA ZA IZRADU STRATEGIJE ZA
BORBU PROTIV KORUPCIJE 2025-2030 I AKCIONOG
PLANA ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE ZA BORBU
PROTIV KORUPCIJE**

Sadržaj

UVOD	7
Opći principi i strateški prioriteti u BiH.....	8
Vizija i misija	9
Pojam korupcije, stanje i izazovi.....	10
SWOT analiza stanja u oblasti borbe protiv korupcije	11
Snage (Strengths).....	11
Slabosti (Weaknesses).....	11
Prilike (Opportunities)	11
Prijetnje (Threats)	11
Opći cilj.....	12
Strateški ciljevi i programi.....	12
Strateški cilj 1.	13
<i>Uspostavljanje i jačanje institucionalnih kapaciteta, normativnog i strateškog okvira za efikasnu prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije</i>	13
Strateški program 1.1.	13
Profesionalizacija tijela za sprečavanje korupcije	13
Strateški program 1.2.	14
Jačanje kapaciteta za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije u institucijama sa javnim ovlaštenjem.....	14
Strateški program 1.3.	15
Zakonodavni okvir za prevenciju korupcije u SBK/KSB	15
Strateški program 1.4.	17
Jačanje provođenja zakonske obaveze u harmonizaciji politika borbe protiv korupcije u SBK/KSB	17
Strateški program 1.5.	18
Digitalizacija antikorupcije	18
Strateški program 1.6.	20
Uključenje jedinica lokalne samouprave u SBK/KSB (JLS) u sistem prevencije korupcije i koordinacije borbe protiv korupcije	20
Strateški program 1.7.	22
Unapređenje Sistema koordinacije i saradnje	22
Strateški cilj 2.	23
<i>Razvijanje, promoviranje i provođenje preventivne antikorupcijske aktivnosti u javnom sektoru</i>	23
Strateški program 2.1	25
Smanjenje mogućnosti pojave korupcije kroz unapređenje proaktivne transparentnosti institucija	25
Strateški program 2.2.	28
Osiguranje jednakog tretmana građana i privrednih subjekata u pogledu prikupljanja javnih prihoda kantonalnog nivoa	28
Strateški program 2.3.	29
Razvijanje kulture integriteta i etičnosti u javnim institucijama u SBK/KSB	29
Strateški program 2.4.	30

<i>Jačanje kadrovskih i drugih kapaciteta i pravnog okvira za unapređenje rada revizorskih institucija...</i>	30
<i>Strateški program 2.5.</i>	32
<i>Jačanje kadrovskih kapaciteta i pravnog okvira za unapređenje rada inspekcijskih organa</i>	32
<i>Strateški program 2.6.</i>	33
<i>Jačanje uloge zakonodavnih tijela u oblasti prevencije korupcije</i>	33
Strateški cilj 3.	34
<i>Unapređenje saradnje sa pravosudnim institucijama i organima za provođenje zakona u otkrivanju i procesuiranju koruptivnih krivičnih djela</i>	34
<i>Strateški program 3.1.</i>	35
<i>Poboljšanje koordinacije i unapređenja saradnje između institucija u otkrivanju i dokazivanju korupcije</i>	35
Strateški cilj 4.	36
<i>Koordinacija i saradnja institucionalnih kapaciteta za sprječavanje korupcije</i>	36
<i>Strateški program 4.1.</i>	37
<i>Unapređenje saradnje antikorupcijskih tijela i institucija s organizacijama civilnog društva, medijima i akademskom zajednicom</i>	37
<i>Strateški program 4.2.</i>	38
<i>Pratiti primjenu plana integriteta i akcionog plana za prevenciju korupcije</i>	38
<i>Strateški program 4.3.</i>	38
<i>Jačanje etike i integriteta djece i omladine i promocija dobrih praksi</i>	38
<i>Strateški program 4.4.</i>	38
<i>Podizanje svijesti o pojavnim oblicima korupcije, štetnim posljedicama korupcije, te mogućnostima i mehanizmima suzbijanja</i>	38
<i>Strateški program 4.5.</i>	41
<i>Unapređenje proaktivne transparentnosti cjelokupnog društva</i>	41
Strateški cilj 5.	42
<i>Unapređenje institucionalnog i normativnog okvira prevencije i borbe protiv korupcije u sektorskim oblastima</i>	42
<i>Strateški program 5.1.</i>	44
<i>Sveobuhvatno unapređenje integriteta u zdravstvenom sektoru</i>	44
<i>Strateški program 5.2.</i>	46
<i>Povećanje nadzora i odgovornosti nad planiranjem i izvršenjem budžet</i>	46
<i>Strateški program 5.3.</i>	48
<i>Kontinuirano usklađivanje zakonodavnog okvira i jačanja kapaciteta u oblasti javnih nabavki</i>	48
<i>Strateški program 5.4.</i>	50
<i>Unapređenje sektora obrazovanja</i>	50
<i>Strateški program 5.5.</i>	54
<i>Unapređenje rada inspekcijskih organa u suzbijanju korupcije</i>	54
<i>Strateški program 5.6.</i>	56
<i>Unapređenje rada MUP-a i policijskih službenika u borbi protiv korupcije: Prioriteti i potreba za jačanjem kapaciteta</i>	56

<i>Strateški program 5.7.</i>	58
<i>Unapređenje rada pravosudnih institucija i uprave u borbi protiv korupcije: Prioriteti i potreba za jačanjem kapaciteta</i>	58
<i>Strateški program 5.8.</i>	59
<i>Uključivanje cjelokupnog društva u borbi protiv korupcije, koordinacija i izvještavanje o provođenju Strategije</i>	59

LISTA SKRAĆENICA

ACN	Mreža za borbu protiv korupcije za države Jugoistočne Europe i srednje Azije
AFCOS	Anti-Fraud Coordination Service
AKCIONI PLAN	Akcioni plan za provedbu Strategije za borbu protiv korupcije 2025 - 2030.
AGENCIJA /APIK	Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije
BAMIN	Balkanska mreža agencija za upravljanje oduzetom imovinom
BAS ISO 37001:2019	Sistemi upravljanja za suzbijanje podmićivanja
BiH	Bosna i Hercegovina
BDP	Bruto domaći proizvod
INSTITUCIJE BiH	Institucije na nivou Bosne i Hercegovine
INSTITUCIJE U BiH	Institucije na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini
INTERPOL	Međunarodna organizacija kriminalističke policije
CARIN	Kamdenska međuagencijska mreža za oduzimanje imovinske koristi
CIK BiH	Centralna izborna komisija BiH
EACN	Evropska kontakt mreža za borbu protiv korupcije
EGMONT	Međunarodna asocijacija finansijsko-obavještajnih službi
EPAC	Evropski partneri protiv korupcije
EU	Evropska unija
EUROJUST	European Union Agency for Criminal Justice Cooperation
EUROPOL	Evropska policijska kancelarija
GAPBiH	Gender akcioni plan BiH
GlobE Network	Globalna operativna mreža organa za provođenje zakona za

	borbu protiv korupcije
GRACE	Global Resource for Anti-Corruption Education and Youth Empowerment
GRECO	Grupa zemalja Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije
MMF	Međunarodni monetarni fond
NVO	Nevladine organizacije/organizacije civilnog društva
OCD	Organizacije civilnog društva
ODIHR	Ured za demokratske institucije i ljudska prava pri OSCE-u
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
OSCE	Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi
PS BiH	Parlamentarna skupština BiH
RAK	Regulatorna agencija za komunikacije
SELEC	Centar za sprovođenje zakona u jugoistočnoj Evropi
STRATEGIJA	Strategija za borbu protiv korupcije 2025. - 2030.
TSK	Tijela za sprječavanje korupcije u Bosni i Hercegovini
UNCAC	Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije
UNODC	Ured UN-a za droge i kriminal
VE	Vijeće Evrope
VM BiH	Vijeće ministara BiH
VSTV	Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH
VTK BIH	Vanjsko-trgovačka komora BiH
WJP	World Justice Project

UVOD

Kao opšti problem prisutan u mnogim društvima, korupcija proizvodi značajne negativne efekte koji direktno ugrožavaju integritet institucija i vladavinu prava, ometaju ekonomski prosperitet zemlje i koče razvoj društva u cjelini, a što u krajnjem ishodu može rezultirati nepovjerenjem građana u sistem vlasti i njegovu sposobnost da djeluje u skladu sa zakonom.

Iako je Bosna i Hercegovina (BiH) postigla određeni nivo pripremljenosti u borbi protiv korupcije, još uvijek je potrebno intenzivirati napore, posebno u pogledu efikasnog krivičnog gonjenja počinitelja koruptivnih radnji i snažnijeg fokusa na prevenciju korupcije kao važnom preduvjetu krivičnog postupka.

Budući da je integracija u Evropsku uniju (EU) strateški cilj Bosne i Hercegovine (BiH), borba protiv korupcije se nameće kao jedan od najvažnijih preduslova za uspostavljanje vladavine prava, osiguranje dugoročnog ekonomskog napretka i poboljšanje kvalitete života svih građana BiH. Strategija za borbu protiv korupcije za period 2024-2028. godine demonstrira nedvosmisleni posvećenost BiH u borbi protiv korupcije i kreiranju sistemskih rješenja za njeno efikasno suzbijanje.

Vijeće ministara BiH (VM BiH) je na svojoj 11. sjednici, održanoj 11. maja 2023. godine, donijelo Zaključak kojim se Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (Agencija) obavezuje da pripremi i dostavi VM BiH na razmatranje i konačno usvajanje novi nacrt Odluke o usvajanju Strategije za borbu protiv korupcije za period od 2024. do 2028. godine, kao i Akcioni plan za implementaciju te Strategije.

Usvajanje strateških dokumenata, odnosno Strategije i Akcionog plana za njenu implementaciju, u skladu je sa poštovanjem 14 ključnih prioriteta¹ koje je Evropska unija postavila pred BiH u procesu pristupanja. Posebno se naglašava usklađenost sa sedmim prioritetom **„Jačati prevenciju i borbu protiv korupcije i organiziranog kriminala, uključujući pranje novca i terorizam“**.

Izrada Strategije obuhvatala je seriju radnih sastanaka i konsultacija u kojima su, kroz Radnu grupu formiranu u skladu sa Rješenje o imenovanju, sudjelovali predstavnici OSCE Misije u BiH.

Ovaj strateški dokument koncipiran je na osnovu praćenja i iskustava stečenih tokom provođenja prethodne Strategije i Akcionog plana, s ciljem daljeg unapređenja strateškog pristupa borbi protiv korupcije.

¹ https://www.dei.gov.ba/uploads/documents/prevod-misljenja-evropske-komisije-o-zahtjevu-bosne-i-hercegovine-za-clanstvo-u-evropskoj-uniji-compressed_1602154579.pdf, pristupljeno dana 02.02.2024. godine

Strategija se sastoji od pet međusobno povezanih komponenti: općih principa, vizije, strateških ciljeva i programa, te odgovarajućih aktivnosti koje treba da doprinesu ostvarenju vizije i postavljenih ciljeva.

U procesu razvijanja Strategije preferiran je proaktivni pristup u preventivnom i interaktivnom djelovanju na uzroke i rizike nastanka korupcije, kao i u većoj efikasnosti u otkrivanju, dokazivanju i procesuiranju korupcije, te jačanju mehanizama koordinacije borbe protiv korupcije.

Ova Strategija integrira rodnu perspektivu u analizu korupcije, prepoznajući da korupcija može imati različite efekte i posljedice na muškarce i žene, što je u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH. Radi preglednosti, korišten je jedan gramatički rod, ali se svi izrazi odnose jednako na oba spola, bez ikakve diskriminacije.

Opći principi i strateški prioriteti u BiH

Kako bi se osigurala pravovremena i efikasna realizacija zajedničkih antikoruptivnih politika², a poštujući ustavno i administrativno uređenje BiH te obavezu svih nivoa vlasti da razvijaju i usvajaju odgovarajuće mjere u skladu s ovom Strategijom i Akcionim planom, definiraju se sljedeći opći principi za njenu izradu i provedbu:

- **Princip političke volje** - Institucije u BiH prioritetno moraju raditi na suzbijanju korupcije, što zahtijeva jasnu političku volju i odlučnost da se ovaj problem riješi što efikasnije.
- **Princip nulte tolerancije prema korupciji** - Ovaj temeljni princip podrazumijeva potpunu neprihvatljivost korupcije u svim njenim oblicima. To znači da se korupcija neće tolerisati ni pod kakvim izgovorom, u bilo kojem segmentu društva ili poslovanja, niti od strane bilo koje osobe.
- **Princip jedinstvene i globalne vizije** - Djelotvorna borba protiv korupcije podrazumijeva da se problem sagleda zajednički te da se ponudi sistemski odgovor koji prati globalne trendove i napore u suzbijanju korupcije.

² Član 22. Zakona o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije („Sl.glasnik BiH“, broj: 103/09,58/13)

- **Princip vladavine prava** – Ovaj princip nalaže da institucije moraju poštovati Ustav i dosljedno sprovoditi zakone i propise jednako za sve, bez obzira na okolnosti, te da primjenjuju odredbe međunarodnih ugovora koje je BiH prihvatila.
- **Princip usklađenosti, koordinacije i saradnje** – pristupi i načini borbe protiv korupcije podrazumijevat će jedinstvenu saradnju svih relevantnih aktera: javnog sektora, privatnog sektora, međunarodnih organizacija u BiH, civilnog društva i građana.
- **Princip odgovornosti** – Ovaj princip zahtijeva odgovornost za pravovremenu i dosljednu implementaciju antikoruptivnih politika, uz obavezu dostavljanja relevantnih informacija radi nadzora i procjene stepena njihove provedbe i postignutih rezultata.
- **Princip kontinuiteta provedbe sistemskih aktivnosti** – Borba protiv korupcije se nastavlja kroz kontinuirane i sistemske aktivnosti koje su dugoročnog karaktera.
- **Princip proaktivne transparentnosti** – Primjenom ovog principa doprinosi se uspostavljanju dobre uprave u BiH, vraća se povjerenje javnosti u rad institucija i osnažuje se informisanost građana. Javna uprava mora proaktivno učiniti dostupnim sve podatke i informacije od javnog značaja. Svi postupci i odluke o upravljanju javnim resursima trebaju biti otvoreni i transparentni, kako bi građani i mediji mogli pratiti aktivnosti vlasti i institucija te aktivno otkrivati i prijavljivati potencijalne koruptivne radnje.
- **Princip efikasnosti** – Da bi Strategija bila uspješna, princip efikasnosti mora biti ugrađen u njenu izradu i provedbu. To znači da se resursi, vrijeme i naponi moraju usmjeriti na najefikasnije mjere koje će dati najbolje rezultate u suzbijanju korupcije. Primjenom ovog principa osigurat će se najbolja moguća upotreba ograničenih resursa kako bi se postigli značajni uspjesi u borbi protiv korupcije.
- **Princip nediskriminacije i poštivanja sloboda i prava građana** – Izrada i provedba Strategije i Akcionog plana će kroz sve svoje aktivnosti aktivno doprinositi ostvarenju ljudskih sloboda i prava građana, poštujući pri tome Ustav BiH i entiteta, Ustav Kantona, zakone i međunarodne pravne standarde.

Vizija i misija

Korupcija kao složen fenomen zahtijeva holističku borbu koja uključuje brojne društvene aktere, svaki sa svojim doprinosom. Strategija definiše borbu protiv korupcije kao skup mjera i aktivnosti za prevenciju, otkrivanje i represiju korupcije kroz implementaciju pravnih propisa, koordinaciju institucija u SBK/KSB, jačanje kapaciteta i edukaciju o potrebi i načinima borbe, te promociju etičkih standarda i vrijednosti u svim segmentima društva.

Polazeći od navedenog, vizija Strategije je da se na kraju njene primjene postigne sljedeći ključni ishod:

Očekivani ishod Strategije je da SBK/KSB, kao rezultat izgradnje i unapređenja institucija i propisa, te aktivnijeg rada na svijesti o korupciji, smanjenju

tolerancije, prevenciji, otkrivanju i procesuiranju, bude prepoznat po svojim uvjerljivim naporima i ostvarenim rezultatima u borbi protiv korupcije, što će dovesti do jačanja vladavine prava i povećanja povjerenja građana u institucije vlasti.

Pojam korupcije, stanje i izazovi

Jedinstvena pravna definicija termina „*korupcija*“ ne postoji. Jedno od pojmovnih određenja dato je u Poglavlju III UNCAC-a³, koje u širem smislu definiše ovaj fenomen kao *"zloupotrebu javnih ili privatnih ovlaštenja za posrednu ili neposrednu ličnu korist."*

Zakon o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije ("Službeni glasnik BiH", broj 103/09) definira korupciju kao svaku zloupotrebu moći povjerene javnom službeniku ili licu na političkom položaju na državnom, entitetskom, kantonalnom nivou, nivou Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, gradskom ili općinskom nivou, koja može dovesti do privatne koristi. Korupcija posebno može uključivati direktno ili indirektno zahtijevanje, nuđenje, davanje ili prihvatanje mita ili neke druge nedopuštene prednosti ili njenu mogućnost, kojima se narušava odgovarajuće obavljanje bilo kakve dužnosti ili ponašanja očekivanih od primaoca mita.

3 Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije - United Nations Convention against Corruption (UNCAC), usvojena dana 31.10.2003. godine od strane Generalne skupštine UN-a, <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/uncac.html>

SWOT analiza stanja u oblasti borbe protiv korupcije

Snage (Strengths) – Postojanje zakonskog okvira za borbu protiv korupcije: SBK-KSB, kao dio Federacije BiH, ima uspostavljen pravni okvir (zakone i podzakonske akte) koji reguliše borbu protiv korupcije. – Postojanje tijela za borbu protiv korupcije: Na kantonalnom nivou postoje institucionalni kapaciteti za borbu protiv korupcije, poput Tima za spriječavanje borbe protiv korupcije. – Interes međunarodne zajednice: Prisutan je kontinuiran interes i podrška međunarodnih organizacija (EU, OSCE, Ambasade) za reforme u oblasti borbe protiv korupcije, što može pružiti ekspertizu i finansijsku pomoć. – Potencijal za digitalizaciju i transparentnost: Postoji mogućnost uvođenja i proširenja elektronskih usluga i platformi (e-uprava, e-nabavke) koje inherentno povećavaju transparentnost i smanjuju mogućnosti za direktni kontakt i korupciju. – Medijska pažnja i svijest javnosti: Mediji i civilno društvo često ukazuju na probleme korupcije, što može podići svijest građana i stvoriti pritisak za promjene.	Slabosti (Weaknesses) – Nedovoljna politička volja: Često nedostaje snažna i dosljedna politička volja za provođenje antikorupcijskih zakona i politika, što rezultira sporim ili selektivnim djelovanjem. – Ograničeni ljudski i materijalni kapaciteti: Nedostatak dovoljnog broja obučenog kadra u inspekcijskim organima, pravosuđu, policiji i antikorupcijskim tijelima, kao i nedovoljna finansijska i tehnička sredstva za efikasan rad. – Nedostatak transparentnosti: Nedovoljna transparentnost u procesima javnih nabavki, dodjeli subvencija, zapošljavanju, izdavanju dozvola i drugih administrativnih procedura. – Nizak nivo profesionalizacije: Nedostatak profesionalizacije u određenim sektorima javne uprave (npr. javne nabavke, inspekcijski poslovi), što otvara prostor za subjektivnost i zloupotrebe. – Slaba provedba zakona i nedovoljan broj sankcija: Mali broj procesuiranih slučajeva korupcije i blage kazne ne djeluju odvraćajuće. – Prisustvo sukoba interesa: Nedovoljno efikasni mehanizmi za identifikaciju i rješavanje sukoba interesa u javnim institucijama i preduzećima. – Nizak nivo svijesti o etici i integritetu: Nedovoljna edukacija i implementacija programa etike i integriteta unutar javnih institucija. – Ograničena zaštita prijavitelja korupcije (zviždača): Strah od odmazde sprječava potencijalne prijavitelje da prijave koruptivne radnje
Prilike (Opportunities) – Proces EU integracija: Obaveze preuzete u sklopu procesa pristupanja Evropskoj uniji (posebno Poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava) tjeraju na usklađivanje zakonodavstva i jačanje institucija, uključujući one za borbu protiv korupcije. – Podrška civilnog društva i medija: Aktivne nevladine organizacije i istraživački novinari mogu biti snažni partneri u identifikaciji korupcije i zagovaranju reformi. – Regionalna saradnja: Razmjena iskustava i najboljih praksi sa drugim kantonima ili zemljama u regionu koje su napredovale u borbi protiv korupcije. – Tehnološki napredak: Mogućnosti za uvođenje novih tehnoloških rješenja za povećanje transparentnosti i efikasnosti u javnoj upravi. – Edukativni programi: Mogućnost uvođenja obaveznih edukativnih programa o etici i integritetu u obrazovni sistem i javnu upravu.	Prijetnje (Threats) – Politička opstrukcija: Snažan otpor političkih elita i interesnih grupa koje profitiraju od korupcije, što može sabotirati antikorupcijske reforme. – Nedostatak kontinuiteta u reformama: Česte promjene vlada i političke nestabilnosti mogu dovesti do prekida započetih reformi i gubljenja institucionalnog pamćenja. – Ekonomski pritisci: Teška ekonomska situacija može povećati rizik od korupcije zbog niske plaće u javnom sektoru i pritiska na poduzetnike. – Nizak nivo javne podrške: Pasivnost građana i nedostatak masovne podrške borbi protiv korupcije, često zbog osjećaja apatije ili nevjerice u promjene. – Organizovani kriminal: Povezanost korupcije sa organizovanim kriminalom može otežati njeno otkrivanje i sankcionisanje. – Nedostatak koordinacije: Slaba koordinacija između različitih nivoa vlasti i institucija uključenih u borbu protiv korupcije (npr. policija, tužilaštvo, sudovi, inspekcije). – "Odliv mozgova": Odlazak obučenog kadra (uključujući pravnike, ekonomske i mnoge druge stručnjake) iz zemlje može dodatno oslabiti kapacitete za borbu protiv korupcije.

Na osnovu **procjene stanja** u SBK/KSB i SWOT analize detektovanih snaga, slabosti, prijetnji i prilika, dolazimo do sljedećih zaključaka:

Identifikovane slabosti u neefikasnom sistemu javnih institucija u sprječavanju korupcije, kao i nedostatak adekvatnog normativnog i institucionalnog okvira stvaraju pravnu neizvjesnost i narušavanje povjerenja javnosti. Nedostatak transparentnosti i inkluzivnosti u procesu donošenja odluka predstavljaju ključne izazove koje treba prevladati.

Primjena međunarodnih standarda u borbi protiv korupcije može značajno poboljšati poziciju BiH i pomoći njenom razvoju. Međunarodna podrška pruža dodatne resurse i ekspertizu za rješavanje navedenih slabosti kroz usvajanje najboljih praksi. Usporavanje integracija u EU, bosanskohercegovačkom sistemu borbe protiv korupcije onemogućit će pristup fondovima i tehničkoj pomoći, samim tim pojačavaju se prijetnje geopolitičkoj stabilnosti, što uzrokuje loše pozicioniranje BiH na međunarodnoj sceni.

Ključno je kontinuirano analizirati okruženje, aktivno slušati potrebe aktera i promptno reagovati kako bismo iskoristili prilike, smanjili prijetnje, te maksimalno valorizirali naše snage kako bismo ostvarili ciljeve u borbi protiv korupcije i postigli željene rezultate za dobrobit svih građana BiH.

Donošenjem Strategije i provođenjem Akcionog plana bit će ojačan institucionalni okvir, ljudski, materijalni i finansijski resursi, čime bi se osigurali uslovi za razvoj i unaprijeđenje sistema prevencije i borbe protiv korupcije u SBK/KSB.

Opći cilj

Uz poštivanje i usklađivanje sa strateškim i reformskim procesima na svim nivoima vlasti u SBK/KSB, Strategijom se želi unaprijediti opći okvir za snažnu i sveobuhvatnu borbu protiv korupcije, pri čemu se utvrđuju prioriteta područja intervencije, ali i zajedničke smjernice i načini djelovanja za sve nivoe vlasti u BiH.

Polazeći od toga, opći cilj Strategije je sljedeći:

Opći cilj je postaviti jasne prioritete, principe i mehanizme za zajedničko djelovanje svih institucija i segmenata društva u SBK/KSB u cilju prevencije i borbe protiv korupcije. Dodatno, cilj je uspostaviti ili poboljšati pretpostavke za smanjenje stvarne i percipirane korupcije te promovirati ključne društvene vrijednosti: integritet, odgovornost i transparentnost.

Strateški ciljevi i programi

Iz ovako formulisanog općeg cilja proizlaze sljedeći strateški ciljevi koji se trebaju postići provedbom Strategije, te fokusne strateške oblasti koje sadržavaju ti ciljevi:

Strateški cilj 1.: Uspostavljanje i jačanje institucionalnih kapaciteta, normativnog i strateškog okvira za efikasnu prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije.

Strateški cilj 2.: Razvijanje, promoviranje i provođenje preventivne antikorupcijske aktivnosti u javnom sektoru.

Strateški cilj 3.: Unapređenje saradnje sa pravosudnim institucijama i organima za provođenje zakona u otkrivanju i procesuiranju koruptivnih krivičnih djela.

Strateški cilj 4.: Koordinacija i saradnja institucionalnih kapaciteta za sprečavanje korupcije.

Strateški cilj 5.: Unapređenje institucionalnog i normativnog okvira prevencije i borbe protiv korupcije u sektorskim oblastima.

Strateški cilj 1.

Uspostavljanje i jačanje institucionalnih kapaciteta, normativnog i strateškog okvira za efikasnu prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije

Borba protiv korupcije u SBK/KSB zahtijeva sveobuhvatan i proaktivan pristup. Iz dosadašnjih iskustava jasno je da se ključ uspjeha nalazi u jačanju sistema prevencije i koordinacije borbe protiv korupcije. Upravo je taj sustav temelj na kojem se gradi cijela strategija, s jasno definiranim programima i konkretnim aktivnostima.

Djelotvorna prevencija korupcije ne tiče se samo represije, već prvenstveno unapređenja pravnog okvira i, što je još važnije, vraćanja povjerenja u institucije. Ključno je i podizanje javne svijesti o štetnim posljedicama korupcije te razvijanje senzibiliteta kod građana. To uključuje jačanje integriteta i odgovornosti unutar svih slojeva društva, te osnaživanje otpornosti javnosti na sudjelovanje u koruptivnim radnjama. Nažalost, često se fokus stavlja na borbu protiv korupcije tek nakon što je šteta već nastala. Naša je strategija usmjerena na preokretanje tog trenda.

Programi obuhvaćene strateškim ciljem 1. su:

- 1.1.1. Profesionalizacija tijela za sprečavanje korupcije
- 1.1.2. Jačanje kapaciteta za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije u institucijama sa javnim ovlaštenjem
- 1.1.3. Zakonodavni okvir za prevenciju korupcije u SBK/KSB
- 1.1.4. Jačanje provođenja zakonske obaveze u harmonizaciji politika borbe protiv korupcije u SBK/KSB
- 1.1.5. Digitalizacija antikorupcije
- 1.1.6. Uključenje jedinica lokalne samouprave u SBK/KSB (JLS) u sistem prevencije korupcije i koordinacije borbe protiv korupcije
- 1.1.7. Unapređenje Sistema koordinacije i saradnje

Strateški program 1.1.

Profesionalizacija tijela za sprečavanje korupcije

Uspostavljanje efikasnog sistema borbe protiv korupcije u SBK/KSB zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje reviziju postojećih struktura, usvajanje novog

normativnog okvira, jačanje institucionalnog integriteta te sustavnu analizu rizika. Evo detaljnog pregleda ključnih koraka:

Prvi korak u jačanju antikorupcijskog sistema je sveobuhvatna analiza postojećih nadležnosti i pravnog osnova za rad tijela za sprečavanje korupcije. Trenutno rješenje o imenovanju Tima za sprečavanje korupcije mora se revidirati kako bi se osigurala njegova puna operativnost, neovisnost i kapacitet za učinkovito djelovanje. Na temelju te analize, ključno je usvojiti normativni okvir za rad profesionalnog tijela za sprečavanje korupcije u SBK/KSB. To znači definiranje jasnih ovlasti, odgovornosti, procedura rada, te osiguravanje potrebnih resursa i autonomije. Nakon usvajanja, slijedi faza implementacije normativnog okvira za rad tijela za sprečavanje korupcije u SBK/KSB, što uključuje imenovanje stručnih i neovisnih kadrova, uspostavu adekvatne infrastrukture i provođenje specijaliziranih obuka. Cilj je stvoriti tijelo koje će biti motor borbe protiv korupcije, sposobno da djeluje proaktivno i efikasno.

Učinkovita borba protiv korupcije nezamisliva je bez visokog stupnja institucionalnog integriteta. Stoga je neophodno promovisati izgradnju i jačanje institucionalnog integriteta kroz korištenje različitih alata i instrumenata. To podrazumijeva uvođenje međunarodnih standarda, provođenje redovitih samoprocjena institucionalnog integriteta, te angažiranje neovisnih procjenitelja kako bi se identificirale slabosti i predložile mjere za poboljšanje. Ove aktivnosti služe kao podrška institucionalizaciji upravljanja integritetom u institucijama, osiguravajući da su etički principi i antikorupcijske vrijednosti ugrađeni u svakodnevni rad svih javnih institucija u SBK/KSB. Cilj je stvoriti kulturu nulte tolerancije na korupciju unutar javnog sektora, gdje se integritet cijeni i sustavno potiče.

Proaktivna prevencija korupcije temelji se na identifikaciji i upravljanju rizicima. Stoga je ključan korak izrada analize rizika za pojavu korupcije po sektorima. Ova analiza treba identificirati najranjivije sektore javne uprave u SBK/KSB, procijeniti vjerojatnost i potencijalni utjecaj koruptivnih radnji, te definirati specifične rizike koji su karakteristični za svaki pojedini sektor (npr. javne nabavke, urbanizam, zdravstvo, obrazovanje). Na temelju ove analize razvit će se ciljane mjere za smanjenje rizika, uključujući poboljšanje internih kontrola, povećanje transparentnosti i jačanje nadzora. Redovita ažuriranja ove analize osigurat će da se strategija prevencije korupcije neprestano prilagođava novim izazovima i trendovima.

Strateški program 1.2.

Jačanje kapaciteta za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije u institucijama sa javnim ovlaštenjem

Uspostava učinkovitog sistema prevencije i borbe protiv korupcije u SBK/KSB zahtijeva jasnu strukturu i kontinuirano jačanje kapaciteta unutar svih javnih institucija. Dva ključna koraka u tom procesu su imenovanje odgovornih osoba i sustavna edukacija.

Kako bi se osigurala koherentna i koordinirana borba protiv korupcije, neophodno je imenovati kontakt i zamjenske osobe u institucijama SBK/KSB gdje to još nije učinjeno, a u skladu s već usvojenim kriterijima i smjernicama. Ove osobe predstavljaju ključne karike u lancu prevencije korupcije. One će služiti kao primarne tačke komunikacije s antikorupcijskim tijelima, biti odgovorne za implementaciju antikorupcijskih politika unutar svojih institucija, te pružati podršku u identifikaciji i prijavi sumnjivih aktivnosti. Važno je da se kriteriji za odabir ovih osoba baziraju na njihovoj stručnosti, integritetu i spremnosti za preuzimanje odgovornosti. Njihovo imenovanje ne smije biti formalnost, već istinsko prepoznavanje važnosti uloge koju obavljaju. Zamjenske osobe osiguravaju kontinuitet u radu i preuzimaju odgovornost u slučaju odsutnosti primarne kontakt osobe, čime se sprječava zastoj u antikorupcijskim aktivnostima. Kroz jasno definirane uloge i ovlasti, ove osobe doprinose uspostavi proaktivnog sistema prevencije korupcije unutar svake institucije.

Samo imenovanje kontaktnih osoba nije dovoljno bez kontinuiranog ulaganja u njihove kompetencije. Stoga je drugi ključni korak utvrditi i provoditi godišnji dinamički plan obuka iz oblasti prevencije korupcije i koordinacije borbe protiv korupcije za institucije i/ili kontakt osobe s javnim ovlaštenjima u SBK/KSB.

Ove obuke moraju biti strukturirane tako da pokrivaju širok spektar tema, uključujući:

- Pravni okvir: Detaljno upoznavanje s relevantnim zakonima i propisima u borbi protiv korupcije.
- Identifikacija rizika: Obuka o prepoznavanju specifičnih rizika za korupciju unutar njihovog sektora ili institucije.
- Alati prevencije: Predstavljanje i praktična primjena alata kao što su etički kodeksi, sustavi internih kontrola, zaštita zviždača i upravljanje sukobom interesa.
- Digitalni alati: Upoznavanje s digitalnim platformama za prijavu korupcije, transparentnost javnih nabavki i slično.
- Koordinacija i suradnja: Razvijanje vještina za efikasnu koordinaciju s antikorupcijskim tijelima, pravosudnim institucijama i civilnim društvom.
- Komunikacija: Obuka o senzibilizaciji javnosti i internom komuniciranju o važnosti borbe protiv korupcije.

Godišnji dinamički plan osigurava da se obuke redovito ažuriraju s novim trendovima i izazovima u borbi protiv korupcije. Kroz ovakav sistem obuka, kontakt osobe će biti opremljene znanjem i vještinama potrebnim za proaktivno djelovanje, prepoznavanje i sprečavanje koruptivnih radnji, čime se značajno jačaju ukupni kapaciteti SBK/KSB u borbi protiv korupcije.

Strateški program 1.3.

Zakonodavni okvir za prevenciju korupcije u SBK/KSB

Učinkovita borba protiv korupcije u SBK/KSB zahtijeva sveobuhvatan pristup koji se temelji na snažnom zakonodavnom okviru, transparentnosti imovine javnih dužnosnika te kontinuiranoj edukaciji i praćenju međunarodnih standarda.

Temelj svake uspješne antikorupcijske strategije leži u čvrstom i modernom zakonodavnom okviru. Za SBK/KSB to znači nužnu reviziju i doradu postojećih propisa te donošenje novih zakona i podzakonskih akata koji će osigurati punu usklađenost s najboljim praksama i međunarodnim obavezama.

Prvi i najvažniji korak je izrada Zakona o prijavljivanju i postupku provjere podataka o imovini nosilaca javnih funkcija u SBK/KSB. Ovaj zakon treba biti kičma transparentnosti. On mora jasno definirati tko su obveznici prijavljivanja imovine (svi nositelji javnih funkcija, od izabраних dužnosnika do rukovodećih državnih službenika), što se točno prijavljuje (nekretnine, pokretnine veće vrijednosti, prihodi, udjeli u tvrtkama, ...), te rokove za prijavu i ažuriranje podataka. Ključno je da zakon predvidi i jasne mehanizme za provjeru vjerodostojnosti prijavljenih podataka, uključujući suradnju s poreznim upravama, bankama i drugim relevantnim institucijama. Bitno je i propisati stroge sankcije za neprijavljivanje imovine ili davanje lažnih podataka, čime se osigurava odvratajući učinak.

Nadalje, Zakon mora biti popraćen izradom podzakonskog akta o uspostavljanju i vođenju Registra ličnih podataka o imovini i postupku provjere imovine nosioca javnih funkcija u SBK/KSB. Ovaj akt će detaljnije razraditi tehničke aspekte funkcioniranja registra, uključujući način prikupljanja, pohranjivanja i zaštite podataka. Propisat će se i procedure za provođenje provjera, tko ih provodi, kada i kako, te kako se postupa u slučaju sumnji u nepravilnosti. Javnost podataka iz registra, uz poštivanje zakona o zaštiti osobnih podataka, ključna je za izgradnju povjerenja građana i omogućavanje nadzora nad imovinom javnih dužnosnika.

Kako bi se olakšala primjena novih propisa i osigurala uniformnost, neophodna je i izrada Uputstva o načinu popunjavanja obrasca prijavljivanja imovine i elektronskog obrasca. Ovo uputstvo treba biti jasno, koncizno i praktično, s detaljnim objašnjenjima svakog polja i mogućim dilemama koje se mogu pojaviti prilikom popunjavanja. Uvođenje elektronskog obrasca pojednostaviti će proces prijavljivanja, smanjiti mogućnost pogrešaka i ubrzati obradu podataka, čineći cijeli sustav efikasnijim.

Nakon što se uspostavi čvrst zakonodavni okvir, ključno je osigurati da su svi akteri upoznati s novim obvezama i da razumiju važnost borbe protiv korupcije u širem kontekstu.

Stoga je neophodno provesti obuku za članove izvršnih tijela u SBK/KSB u vezi sa međunarodnim obavezama i antikorupcijskim standardima na planu sprečavanja korupcije. Ovi dužnosnici, kao donositelji ključnih odluka, moraju biti upoznati s konvencijama (poput UN Konvencije protiv korupcije) i preporukama međunarodnih

tijela (poput GRECO-a)⁴ koje se odnose na transparentnost, integritet i prevenciju korupcije. Obuke trebaju uključivati studije slučaja, primjere dobre prakse iz drugih zemalja te interaktivne radionice kako bi se osiguralo praktično razumijevanje i primjena naučenog. Cilj je izgraditi snažnu kulturu integriteta od vrha prema dolje.

Paralelno s obukama, izuzetno je važno pratiti i ukazivati na obavezu provođenja preporuka relevantnih međunarodnih organizacija i institucija za borbu protiv korupcije. To podrazumijeva redovito analiziranje izvještaja GRECO-a i drugih relevantnih tijela te prenošenje tih preporuka kantonalnim institucijama s jasnim smjernicama za njihovu implementaciju. Aktivno sudjelovanje u međunarodnoj suradnji i razmjena iskustava s drugim zemljama pomoći će SBK/KSB da ostane u korak s najnovijim trendovima i efikasnim strategijama u borbi protiv korupcije.

Kombinacija snažnog zakonodavnog okvira za transparentnost imovine i kontinuirane edukacije te praćenja međunarodnih standarda, pruža čvrstu osnovu za izgradnju transparentnog, odgovornog i korupcijski otpornog društva u SBK/KSB.

Strateški program 1.4.

Jačanje provođenja zakonske obaveze u harmonizaciji politika borbe protiv korupcije u SBK/KSB

Efikasna borba protiv korupcije u SBK/KSB zahtijeva snažno usklađivanje politika i dosljednu provedbu planiranih mjera. To uključuje usmjerenost na usklađenost s državnim strategijama, strateško planiranje na kantonalnom i institucionalnom nivou, kao i temeljito praćenje i ocjenjivanje provedenih aktivnosti.

Za efikasnu borbu protiv korupcije ključno je osigurati dosljednu primjenu zakonskih obaveza i harmonizaciju politika borbe protiv korupcije na svim nivoima vlasti unutar SBK/KSB. To znači da kantonalne strategije i planovi moraju biti u potpunosti usklađeni s općim principima i definiranim standardima državne Strategije za borbu protiv korupcije.

Prvi korak u tom smjeru je izraditi i usvojiti strateške antikorupcijske dokumente na nivou SBK/KSB u skladu sa općim principima državne Strategije i definiranim standardima. Ti dokumenti trebaju biti krovni okviri koji će definirati viziju, ciljeve i prioritete borbe protiv korupcije na kantonalnom nivou, osiguravajući koherentnost i sinergiju s nacionalnim naporima.

Nakon usvajanja kantonalne strategije, slijedi faza konkretizacije kroz izradu pojedinačnih planova borbe protiv korupcije u institucijama SBK/KSB. Svaka javna institucija unutar kantona mora izraditi vlastiti plan koji će se temeljiti na specifičnim

4 <https://www.coe.int/bs/web/sarajevo/-/greco-further-progress-needed-in-implementing-anti-corruption-recommendations-in-bosnia-and-herzegovina>

rizicima i slabostima prepoznatim unutar te institucije. Ovi planovi trebaju sadržavati konkretne mjere, rokove, nositelje aktivnosti i pokazatelje uspjeha, čime se osigurava da se borba protiv korupcije internalizira i provodi na svim nivoima.

Monitoring, evaluacija i strateško planiranje za budućnost

Samo planiranje nije dovoljno; ključ uspjeha leži u monitoringu provedbe aktivnosti iz Akcionog plana. Redovito praćenje implementacije planiranih mjera, prikupljanje podataka o napretku i identifikacija prepreka ključni su za pravovremenu reakciju i prilagodbu. Ovaj proces treba biti sistematičan i transparentan, s jasnim mehanizmima izvještavanja.

Nakon faze monitoringa, neophodna je evaluacija i procjena provođenja aktivnosti iz Akcionog plana, koja bi trebala uključivati i eksternu i internu evaluaciju. Eksterna evaluacija, koju provode neovisni stručnjaci, pruža objektivnu perspektivu o uspješnosti provedbe i identifikaciji slabosti. Interna evaluacija, koju provode sami akteri, omogućuje dublji uvid u operativne izazove i pruža priliku za učenje iz iskustva. Rezultati evaluacije su ključni za unapređenje budućih strategija i planova.

S obzirom na važnost dugoročnog i kontinuiranog pristupa, od iznimne je važnosti formiranje interresorne radne grupe (IRRG) za izradu Strategije za borbu protiv korupcije 2030-2034 i Akcionog plana za njenu provedbu. Ova radna grupa trebala bi uključivati predstavnike svih relevantnih institucija, civilnog društva i stručne javnosti kako bi se osigurala sveobuhvatnost i inkluzivnost procesa.

Na temelju iskustava iz prethodnih strategija, rezultata monitoringa i evaluacija, te analiza novih izazova i trendova, zadatak IRRG-a je sačiniti novi nacrt Strategije za period 2030-2034. i Akcionog plana za njenu provedbu. Ova nova strategija treba biti ambiciozna, realistična i prilagođena specifičnom kontekstu SBK/KSB, s jasnim fokusom na mjerljive ciljeve i indikatore uspjeha. Samo kroz kontinuirano planiranje, provedbu, monitoring i evaluaciju, SBK/KSB može ostvariti značajan napredak u borbi protiv korupcije i izgraditi transparentnije i odgovornije društvo.

Strateški program 1.5.

Digitalizacija antikorupcije

Iako je digitalizacija ključna u modernoj borbi protiv korupcije, Bosna i Hercegovina se suočava s izazovom nedostatka jedinstvenih softverskih rješenja. Trenutno ne postoji standardizirana aplikacija koju bi koristila sva tijela za sprečavanje korupcije u zemlji. Međutim, postoje primjeri dobre prakse koji pokazuju put naprijed.

Kanton Sarajevo se ističe platformom AnticorruptiKS, multimodalnim analitičkim softverom koji služi kao dobar primjer digitalnog alata. Ova platforma omogućava učinkovito upravljanje bazama podataka (registrima), automatizira izvještavanje i

pretragu podataka prema definiranim kriterijima, te omogućava međusobnu komunikaciju između različitih baza podataka.

Slijedeći ovaj primjer, nekoliko drugih nivoia vlasti u BiH, uključujući Brčko Distrikt, Tuzlanski, Zeničko-dobojski, Srednjobosanski, Unsko-sanski i Bosansko-podrinjski kanton, već su uspostavili vlastite registre. Cilj ovih registara je olakšati nadzor nad provedbom propisa usmjerenih na prevenciju korupcije.

Digitalizacija je postala nezaobilazan alat u modernoj borbi protiv korupcije, nudeći transparentnost, efikasnost i smanjujući prostor za zloupotrebe. U SBK/KSB, implementacija digitalnih rješenja ključna je za izgradnju otpornog i odgovornog javnog sektora.

Prvi korak u efikasnoj digitalizaciji jest kontinuirano vršiti procjenu postojećih softverskih rješenja u smislu funkcionalnosti i mogućnosti upotrebe na nivou vlasti u SBK/KSB. To znači redovnu reviziju svih postojećih informacijskih sistema koji se koriste u javnim institucijama, s fokusom na njihovu relevantnost za antikorupcijske procese. Je li softver zastario? Je li kompatibilan s novijim tehnologijama? Omogućuje li transparentnost i kontrolu?

Nakon procjene, potrebno je optimizirati korištenje softverskih aplikacija za prevenciju i koordinaciju borbe protiv korupcije. To može uključivati nadogradnju postojećih sistema, integraciju različitih baza podataka kako bi se omogućila bolja analiza i prepoznavanje sumnjivih obrazaca, te korištenje alata za analizu velikih podataka (Big Data) radi predviđanja i ranog otkrivanja koruptivnih rizika. Cilj je da se svaki digitalni alat maksimalno iskoristi za jačanje integriteta i odgovornosti.

Tamo gdje postojeća rješenja nisu dovoljna, neophodno je uvođenje novih softverskih aplikacija za prevenciju i koordinaciju borbe protiv korupcije. To može uključivati specijalizirane platforme za:

- E-nabavke: Potpuna digitalizacija procesa javnih nabavki, od objave tendera do odabira ponuditelja i izvršenja ugovora, čime se značajno smanjuje prostor za netransparentnost i dogovore.
- Prijavu nepravilnosti: Sigurni i anonimni kanali za prijavljivanje korupcije unutar i izvan institucija, s jasnim mehanizmima zaštite zviždača.
- Upravljanje sukobom interesa: Aplikacije za praćenje i prijavljivanje sukoba interesa javnih dužnosnika.
- Registar imovine: Digitalni registri imovine javnih dužnosnika, omogućujući lako pretraživanje i provjeru podataka.

Samo uvođenje novih alata nije dovoljno. Paralelno je ključno izrada uputstava te edukacija javnih službenika o korištenju digitalnih antikorupcijskih alata. Obuke moraju biti praktične i prilagođene različitim nivoima korisnika, od osnovnih vještina do naprednih funkcionalnosti. Javni službenici moraju razumjeti ne samo kako koristiti

alate, već i zašto su oni važni u borbi protiv korupcije i kako doprinose transparentnosti i povjerenju.

Krajnji cilj digitalizacije je transformacija cjelokupnog procesa digitalizacije preventivnih mehanizama u borbi protiv korupcije. To znači pomak od reaktivnog na proaktivni pristup, gdje digitalni sustavi automatski prepoznaju potencijalne rizike i upozoravaju na njih. Na primjer, sustav može automatski signalizirati neobične transakcije u javnim nabavkama ili potencijalne sukobe interesa na temelju unesenih podataka.

Ključni element transparentnosti je i objava registara s ciljem omogućavanja transparentnijeg rada javnih institucija. To uključuje javno dostupne digitalne registre:

- Imovine javnih dužnosnika: Omogućuje građanima i medijima da prate promjene u imovini dužnosnika.
- Javnih nabavki: Detaljni podaci o svim javnim nabavkama, od planiranja do izvršenja, uključujući imena ponuditelja i iznose ugovora.
- Dozvola i licenci: Transparentnost u izdavanju raznih dozvola i licenci, smanjujući prostor za arbitrarno odlučivanje.
- Subvencija i poticaja: Javno dostupni podaci o dodijeljenim subvencijama i poticajima, što omogućava praćenje javnih sredstava.

Digitalizacija antikorupcije u SBK/KSB nije samo tehnološki izazov, već i strateška investicija u povjerenje građana i jačanje vladavine prava. Implementacijom ovih mjera, SBK/KSB može postati predvodnik u korištenju tehnologije za izgradnju transparentnijeg i odgovornijeg društva.

Strateški program 1.6.

Uključenje jedinica lokalne samouprave u SBK/KSB (JLS) u sistem prevencije korupcije i koordinacije borbe protiv korupcije

Borba protiv korupcije ne može biti uspješna ako se ne provodi na svim nivoima vlasti, uključujući i jedinice lokalne samouprave (JLS). Općine su često prva točka kontakta građana s administracijom, što ih čini izuzetno važnima u prevenciji i ranom otkrivanju koruptivnih radnji. U SBK/KSB, ključno je sistemski uključiti JLS u sveobuhvatan antikorupcijski sustav.

Prvi korak u efikasnom uključivanju JLS-a jest izrada sveobuhvatne analize postojećeg stanja na nivou jedinica lokalne samouprave. Ova analiza treba detaljno istražiti pojavne oblike korupcije specifične za lokalni nivo (npr. u procesima izdavanja građevinskih dozvola, javnih nabavki na lokalnom nivou, zapošljavanju u općinskoj administraciji, korištenju općinske imovine). Također, potrebno je procijeniti primjenu preventivnih alata koji su trenutno na raspolaganju u općinama i identificirati njihove slabosti i nedostatke.

Na temelju rezultata ove analize, tijelo za sprečavanje korupcije u SBK/KSB, u suradnji sa strateškim partnerima (međunarodnim organizacijama i organizacijama civilnog društva), treba dati konkretne preporuke za uključivanje JLS u sistem prevencije korupcije i koordinacije borbe protiv korupcije SBK/KSB. Te preporuke mogu uključivati prijedloge za izmjene općinskih propisa, uvođenje novih internih kontrola, jačanje transparentnosti rada, te uspostavu mehanizama za prijavu korupcije dostupnih građanima na lokalnom nivou. Provođenje ove aktivnosti je Tijelo za sprečavanje korupcije u suradnji sa strateškim partnerima u provedbi.

Da bi sustav funkcionirao, neophodno je odrediti kontakt osobe/koordinatore (sa zamjenskim članovima) za preventivne antikorupcijske aktivnosti na nivou svake JLS. Ove osobe će biti ključne karike u komunikaciji između kantonalnog Tijela za sprečavanje korupcije i općinskih administracija. Njihova uloga će biti koordinacija aktivnosti, prikupljanje informacija o korupcijskim rizicima, implementacija preporuka i osiguravanje protoka informacija. Odabir ovih osoba treba se temeljiti na njihovoj profesionalnosti, integritetu i spremnosti za aktivno sudjelovanje u borbi protiv korupcije.

Paralelno s imenovanjem kontaktnih osoba, ključno je doraditi, kreirati i provoditi plan i program obuka za predstavnike jedinica lokalne samouprave u skladu sa mogućnostima i po ukazanoj potrebi. Obuke trebaju biti prilagođene specifičnim potrebama JLS-a i obuhvatiti teme poput prepoznavanja korupcijskih rizika, primjene etičkih kodeksa, zaštite zviždača, transparentnosti javnih nabavki na lokalnom nivou, te efikasne komunikacije s građanima. Kontinuirana edukacija osigurava da općinski službenici imaju potrebna znanja i vještine za prepoznavanje i sprečavanje korupcije.

Uključivanje JLS-a u borbu protiv korupcije obuhvaća i suradnju sa JLS u provođenju antikorupcijskih kampanja. Općine mogu biti efikasan kanal za podizanje svijesti građana o štetnosti korupcije, promoviranje etičkih vrijednosti i poticanje prijavljivanja korupcije na lokalnom nivou. Zajedničke kampanje, prilagođene lokalnom kontekstu, mogu značajno doprinijeti jačanju povjerenja građana u lokalnu administraciju i ohrabriti ih da se aktivno uključe u borbu protiv korupcije.

Koordinator za provedbu svih ovih aktivnosti je Tijelo za sprečavanje korupcije u SBK/KSB, koje će osigurati strateško usmjerenje, metodološku podršku i koordinaciju. Provođenje aktivnosti su Općine SBK/KSB, koje su odgovorne za implementaciju mjera na svom području. Ključnu podršku u provedbi pružaju Međunarodne organizacije i organizacije civilnog društva (OCD), koje svojim ekspertizom, resursima i iskustvom mogu značajno doprinijeti jačanju kapaciteta JLS-a u borbi protiv korupcije.

Kroz ovaj sveobuhvatan pristup, SBK/KSB može efikasno uključiti jedinice lokalne samouprave u sustav prevencije i koordinacije borbe protiv korupcije, čime se stvara otpornije i transparentnije okruženje na svim nivoima vlasti.

Strateški program 1.7.

Unapređenje Sistema koordinacije i saradnje

Učinkovita borba protiv korupcije nezamisliva je bez snažnog sistema koordinacije i saradnje između svih relevantnih aktera. U SBK/KSB, ovo podrazumijeva uspostavu snažnih veza i protok informacija između institucija koje imaju ključnu ulogu u prevenciji i represiji korupcije, te transparentno izvještavanje o postignutim rezultatima.

Borba protiv korupcije je multidisciplinarna i zahtijeva sinergiju različitih znanja i ovlasti. Stoga je od vitalnog značaja ostvariti i kontinuirano jačati suradnju u provedbi antikorupcijskih aktivnosti sa svim relevantnim akterima. To uključuje:

- Kantonalno tužilaštvo: Ključni partner u procesuiranju koruptivnih djela. Suradnja mora biti proaktivna, s ciljem razmjene informacija o sumnjivim aktivnostima i ranom uključivanju tužiteljstva u istrage.
- Inspekcije (različitih resora): Inspektorati su na prvoj liniji borbe protiv nepravilnosti. Koordinacija s njima omogućava prepoznavanje sistemskih rizika i njihovo adresiranje prije nego što prerastu u koruptivne radnje.
- Policija: Partner u istražnim radnjama i prikupljanju dokaza. Neophodna je bliska suradnja s policijskim agencijama radi efikasnog provođenja istraga i podizanja optužnica.
- Ured za javne nabavke: Institucija zadužena za transparentnost u javnim nabavkama, sektoru visokog rizika za korupciju. Suradnja podrazumijeva razmjenu podataka o sumnjivim tenderima i zajedničke aktivnosti na unapređenju procesa javnih nabavki.
- Odjel za internu reviziju pri Ministarstvu finansija: Interna revizija igra ključnu ulogu u prepoznavanju slabosti u financijskom poslovanju institucija. Rezultati njihovih revizija trebaju biti temelj za unapređenje antikorupcijskih mjera.
- Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK): Kao krovna institucija na državnom nivou, APIK pruža strateško usmjerenje, metodološku podršku i platformu za razmjenu najboljih praksi. Kantonalna tijela moraju aktivno surađivati s APIK-om.
- Organizacije civilnog društva (OCD): OCD-ovi su važan faktor u nadzoru, zagovaranju i podizanju svijesti javnosti. Njihovo uključivanje u radne grupe i projekte borbe protiv korupcije osigurava transparentnost i doprinosi širem društvenom konsenzusu.
- Jedinice lokalne samouprave (JLS): Kao što je ranije naglašeno, JLS su ključne za implementaciju antikorupcijskih mjera na lokalnom nivou i za prepoznavanje specifičnih rizika u lokalnim zajednicama.

Ostvarivanje ove saradnje podrazumijeva redovite sastanke, razmjenu informacija, zajedničke obuke i formiranje interdisciplinarnih radnih grupa za rješavanje specifičnih problema.

Transparentnost je ključan element u izgradnji povjerenja i odgovornosti. Stoga je kontinuirano dostavljanje podataka o provedbi Strategije i Akcionog plana i drugih antikorupcijskih dokumenata od iznimne važnosti.

To podrazumijeva:

- Redovito izvještavanje: Tijelo za sprečavanje korupcije treba uspostaviti jasan mehanizam za prikupljanje podataka o provedbi planiranih aktivnosti od svih relevantnih institucija u SBK/KSB. Izvještaji trebaju biti kvantitativni i kvalitativni, s jasnim pokazateljima napretka i izazovima.
- Javna dostupnost podataka: Prikupljeni podaci i izvještaji o provedbi moraju biti javno dostupni, bilo putem web stranice kantonalne vlade, specijaliziranog antikorupcijskog portala ili na drugi transparentan način. Ovo omogućava građanima, medijima i civilnom društvu da prate napredak i drže institucije odgovornima.
- Povratne informacije: Sustav izvještavanja treba omogućiti i mehanizam povratnih informacija od javnosti i stručnjaka, što doprinosi kontinuiranom unapređenju antikorupcijskih politika.
- Usklađenost s međunarodnim izvještavanjem: Podaci o provedbi antikorupcijskih aktivnosti na kantonalnom nivou moraju biti usklađeni s formatima i zahtjevima za izvještavanje prema relevantnim međunarodnim tijelima (npr. GRECO), čime se osigurava konzistentnost i globalna usporedivost.

Unapređenje sistema koordinacije i saradnje, uz transparentno izvještavanje, osigurava da borba protiv korupcije u SBK/KSB bude sveobuhvatna, efikasna i zasnovana na povjerenju i odgovornosti svih sudionika.

Strateški cilj 2.

Razvijanje, promoviranje i provođenje preventivne antikorupcijske aktivnosti u javnom sektoru

Prevenција korupcije u javnom sektoru predstavlja temeljnu komponentu efikasne borbe protiv svih oblika zloupotrebe službenog položaja, sukoba interesa i netransparentnog djelovanja. Dok se represivne mjere bave posljedicama, preventivne aktivnosti imaju cilj ukloniti uzroke korupcije i faktore koji narušavaju institucionalni integritet. Kroz sveobuhvatan i strateški pristup, moguće je izgraditi sistem u kojem su vrijednosti integriteta, odgovornosti i transparentnosti osnovne smjernice rada.

Preventivne mjere se razvijaju s ciljem uklanjanja strukturnih slabosti, institucionalnih nedosljednosti i netransparentnih procedura koje stvaraju pogodnu osnovu za korupciju.

Ove mjere obuhvataju:

- Identifikaciju i analizu korupcijskih rizika u ključnim poslovnim procesima (npr. javne nabavke, zapošljavanje, upravljanje budžetom).

- Mapiranje uzroka narušavanja institucionalnog integriteta, kao što su politički pritisci, netransparentno donošenje odluka, nepostojanje internih kontrola ili nedefinisane odgovornosti.
- Uvođenje procedura za upravljanje rizicima, uključujući internu kontrolu, etičke kodekse, mehanizme zaštite prijavitelja korupcije i redovne procjene integriteta.
- Edukaciju zaposlenika, sa fokusom na profesionalnu etiku, odgovornost i zakonske obaveze, čime se gradi institucionalna kultura otporna na korupciju.

Pojedine javne institucije, zbog svoje nadležnosti, veličine budžeta ili uticaja na društvo, izložene su većem riziku od koruptivnih pojava. U tim slučajevima, potrebno je razviti individualizirane antikorupcijske programe koji su prilagođeni konkretnim izazovima i specifičnostima svake institucije.

Ovi programi mogu uključivati:

- Specifične mjere za prevenciju i upravljanje rizicima, koje su rezultat interne analize poslovanja i procjene najrizičnijih tačaka.
- Usvajanje planova integriteta, koji definišu ciljeve, mjere i odgovorne osobe za jačanje etičkog ponašanja i upravljanje rizicima.
- Stalni nadzor i evaluaciju sprovođenja programa, kroz interne revizije, nezavisni nadzor ili saradnju sa civilnim društvom.
- Uključivanje zaposlenika i menadžmenta u proces izrade i primjene programa, kako bi se osigurala unutrašnja podrška i posvećenost provedbi.

Uspješna prevencija korupcije u javnom sektoru počinje razvojem konkretnih, ciljanih mjera koje otklanjaju ne samo simptome, već i uzroke korupcije i narušavanja integriteta. Kroz pažljivo izrađene strategije, institucionalne politike i individualizirane programe za osjetljive institucije, moguće je značajno smanjiti koruptivne rizike i izgraditi javni sektor koji je transparentan, odgovoran i usmjeren ka javnom interesu. Takav pristup ne samo da štiti javne resurse, već i vraća povjerenje građana u rad institucija.

Programi obuhvaćene strateškim ciljem 2. su:

- 2.2.1. Smanjenje mogućnosti pojave korupcije kroz unapređenje proaktivne transparentnosti institucija
- 2.2.2. Osiguranje jednakog tretmana građana i privrednih subjekata u pogledu prikupljanja javnih prihoda kantonalnog nivoa
- 2.2.3. Razvijanje kulture integriteta i etičnosti u javnim institucijama u SBK/KSB
- 2.2.4. Jačanje kadrovskih i drugih kapaciteta i pravnog okvira za unapređenje rada revizorskih institucija
- 2.2.5. Jačanje kadrovskih kapaciteta i pravnog okvira za unapređenje rada inspeksijskih organa
- 2.2.6. Jačanje uloge zakonodavnih tijela u oblasti prevencije korupcije

Strateški program 2.1

Smanjenje mogućnosti pojave korupcije kroz unapređenje proaktivne transparentnosti institucija

U cilju smanjenja mogućnosti korupcije, savremeni pristup posebno naglašava značaj unapređenja proaktivne transparentnosti u radu javnih institucija kao jednog od ključnih preventivnih mehanizama. Ovi mehanizmi služe za pravovremeno prepoznavanje i otklanjanje koruptivnih faktora koji proističu iz nejasnih pravnih normi, netransparentnog institucionalnog djelovanja i netransparentnih procesa donošenja odluka. Fokus je na stvaranju sistema u kojem se rizici od korupcije minimiziraju kroz otvoreno i dostupno informisanje javnosti o radu institucija, trošenju javnih sredstava i donošenju odluka.

U tom kontekstu, nezavisne institucije koje djeluju u oblasti borbe protiv korupcije imaju važnu ulogu u provođenju zakonodavnih odredbi koje regulišu pristup informacijama i transparentnost rada, kao i u izradi smjernica i preporuka za jačanje institucionalne otvorenosti. Njihov rad doprinosi definisanju procedura koje osiguravaju da javne institucije ne djeluju zatvoreno i samovoljno, već da su odgovorne i pristupačne građanima.

Cilj djelovanja ovih tijela nije prvenstveno represija, već promocija standarda transparentnosti i odgovornosti, čime se jača povjerenje građana i postavljaju jasna očekivanja o tome kako javni sektor treba funkcionisati. Otvorenost podataka, dostupnost budžetskih informacija, javnost procesa donošenja odluka i aktivna komunikacija sa građanima stvaraju ambijent u kojem je korupcija teže ostvariva, jer su institucije pod stalnim nadzorom javnosti.

Kroz ovaj pristup razvija se prostor za društveni dijalog o ponašanju javnih službenika i institucija, što dodatno doprinosi učvršćivanju vladavine prava, odgovornosti i demokratskog upravljanja, te značajno smanjuje rizik od nastanka i razvoja korupcije u javnom sektoru.

Korupcija predstavlja jednu od najozbiljnijih prijetnji efikasnosti i kredibilitetu javnih institucija, kao i razvoju demokratskog društva u cjelini. U tom kontekstu, razvijanje, promoviranje i provođenje preventivnih antikorupcijskih aktivnosti od ključnog je značaja za javni sektor u SBK/KSB. Prevencija korupcije se ne može temeljiti isključivo na represivnim mjerama, već mora biti zasnovana na sistematskom pristupu, proaktivnoj transparentnosti i odgovornom upravljanju.

- Sistematsko provođenje finansijskog upravljanja i kontrole (FUK) jedan od osnovnih alata u borbi protiv korupcije je efikasno i sistematsko provođenje finansijskog upravljanja i kontrole u svim javnim institucijama. FUK predstavlja skup procesa i mjera koje omogućavaju racionalno, transparentno i odgovorno upravljanje javnim sredstvima. Kroz redovno praćenje, evaluaciju i unapređenje internih kontrola, minimizira se mogućnost zloupotrebe ovlaštenja i resursa.

Implementacija FUK-a treba biti obavezna komponenta svakodnevnog poslovanja institucija, uz jasno definirane odgovornosti menadžmenta i zaposlenika, kao i periodične revizije kojima se osigurava efikasnost sistema.

- Identifikacija i procjena rizika od korupcije u ključnim poslovnim procesima - Poseban fokus treba biti stavljen na oblasti koje su historijski najpodložnije koruptivnim radnjama – javne nabavke i zapošljavanje. Institucije u SBK/KSB trebaju provoditi detaljnu analizu rizika od korupcije u ovim procesima, uz primjenu alata za procjenu i mapiranje rizika. Nakon identifikacije visokorizičnih tačaka, neophodno je razviti mehanizme prevencije koji uključuju dodatne kontrole, obaveznu dvostepenu provjeru, javnu objavu rezultata, kao i uključivanje nezavisnih posmatrača ili civilnog društva u nadzorne procese.
- Razvoj svijesti rukovodilaca o antikorupcijskim mjerama - Rukovodioci javnih institucija moraju imati ključnu ulogu u prevenciji korupcije. Njihova edukacija, kontinuirana obuka i aktivno zalaganje za etičke standarde osiguravaju da antikorupcijske mjere budu više od formalnosti. Potrebno je razviti programe jačanja kapaciteta za rukovodioce, direktore, upravne i nadzorna tijela, koji obuhvataju teme poput upravljanja integritetom, prepoznavanja koruptivnih rizika i etičkog donošenja odluka.
- Monitoring provođenja Zakona o slobodi pristupa informacijama - Transparentnost je osnovni stub borbe protiv korupcije. Monitoring provođenja Zakona o slobodi pristupa informacijama na svim nivoima vlasti u SBK/KSB mora postati kontinuirana praksa. Neophodno je redovno analizirati kako institucije postupaju po zahtjevima za pristup informacijama, te javnost informirati o eventualnim zloupotrebama, kažnjenjima ili kršenju zakonskih obaveza. Ovi izvještaji trebaju biti javno dostupni i koristiti se kao osnova za pokretanje disciplinskih mjera, te za izradu prijedloga za unapređenje zakonodavnog okvira.
- Definisanje jasnih kriterija za dodjelu budžetskih sredstava - Netransparentna raspodjela budžetskih sredstava često je povod za sumnju u koruptivne aktivnosti. Zbog toga je od izuzetne važnosti da se za sve budžetske transfere – bilo prema civilnom sektoru ili privrednim subjektima – utvrde jasni, transparentni i objektivni kriteriji. Kriteriji moraju biti javno objavljeni prije svakog javnog poziva, a sve odluke o dodjeli sredstava detaljno obrazložene i dostupne građanima i medijima.
- Transparentna dodjela sredstava civilnom društvu i udruženjima - Institucije SBK/KSB trebaju redovno objavljivati informacije o iznosima i namjeni sredstava koja se dodjeljuju nevladinim organizacijama i udruženjima. Ova praksa ne samo da doprinosi smanjenju rizika od zloupotreba, već i omogućava građanima da uvidom u ove podatke učestvuju u praćenju trošenja javnog novca. Pored objave osnovnih informacija, preporučuje se javna dostupnost svih prijava, odluka, evaluacija i izvještaja o realizaciji projekata.
- Transparentna dodjela sredstava privrednim subjektima - Jednako važno je osigurati transparentnost pri dodjeli podsticaja i subvencija privrednim subjektima. Javnost mora imati pristup informacijama o tome koji su privrednici primili sredstva, u kojem iznosu i za koju namjenu. Ovo stvara pritisak na odgovorno korištenje sredstava, ali i smanjuje mogućnost pogodovanja ili sukoba interesa. Ove

informacije trebaju biti objavljene u strukturiranom i lako pretraživom formatu, sa mogućnošću analize po godinama, sektorima i korisnicima.

- Unapređenje opće transparentnosti rada javnih institucija - Potrebno je kontinuirano podsticati javne institucije u SBK/KSB da aktivno primjenjuju principe proaktivne transparentnosti. To podrazumijeva da informacije od javnog značaja budu objavljivane redovno i bez potrebe za podnošenjem zahtjeva, kao što su budžeti, finansijski izvještaji, planovi nabavki, izvještaji o radu i druge relevantne informacije.

U cilju jačanja institucionalnog integriteta, odgovornosti i transparentnosti u javnom sektoru, te u skladu s opredjeljenjem ka sistemskoj borbi protiv korupcije, sve se više ukazuje potreba za izradom Priručnika za suzbijanje korupcije i kreiranje antikorupcijskih programa u javnim institucijama, kao i Antikorupcijskog vodiča za državne službenike i namještenike. Ovi dokumenti bi predstavljali važan instrument u jačanju preventivnih mehanizama, edukaciji zaposlenih i standardizaciji postupanja u cilju smanjenja mogućnosti nastanka korupcije.

Priručnik bi služio kao strateški i operativni alat za sve javne institucije, posebno one koje se susreću s visokim stepenom izloženosti koruptivnim rizicima – kao što su institucije nadležne za javne nabavke, zapošljavanje, budžetsko planiranje i upravljanje javnim sredstvima. Njegova svrha bi bila da ponudi jasne smjernice i primjenjive modele za identifikaciju, analizu i upravljanje rizicima od korupcije, kao i za razvoj sveobuhvatnih antikorupcijskih programa.

Sadržaj Priručnika bi mogao uključivati:

- Metodologiju za mapiranje koruptivnih rizika u institucijama
- Smjernice za izradu institucionalnih planova integriteta
- Primjere dobre prakse iz zemlje i inostranstva
- Ulogu rukovodstva i zaposlenih u provođenju antikorupcijskih politika
- Preporuke za evaluaciju učinka antikorupcijskih mjera

Priručnik bi doprinio standardizaciji pristupa suzbijanju korupcije u svim javnim institucijama i omogućio jedinstveno razumijevanje i provođenje politika integriteta na različitim nivoima vlasti.

Uspješna borba protiv korupcije podrazumijeva i aktivnu ulogu svakog pojedinca u javnoj upravi. Iz tog razloga, izrada Antikorupcijskog vodiča predstavlja ključni korak ka edukaciji i osnaživanju državnih službenika i namještenika, naročito u pogledu razumijevanja njihove uloge u prevenciji korupcije i odgovornog obavljanja dužnosti.

Ovaj vodič bi pružio:

- Praktične informacije o zakonskim obavezama i etičkim standardima
- Objašnjenja osnovnih pojmova vezanih za korupciju, sukob interesa i zloupotrebu položaja
- Smjernice za prijavljivanje sumnjivih aktivnosti
- Postupke zaštite integriteta u svakodnevnom radu

- Kontakt informacije relevantnih tijela za prijavu nepravilnosti
Vodič bi služio kao edukativni materijal, ali i kao podsjetnik na ličnu i profesionalnu odgovornost zaposlenih u javnoj službi. Njegova primjena bi doprinijela razvoju kulture integriteta i otvorenosti u institucijama.

Izrada Priručnika za suzbijanje korupcije i antikorupcijskih programa, kao i Vodiča za državne službenike i namještenike, predstavlja važan iskorak ka sistemskoj i održivoj prevenciji korupcije u javnom sektoru. Kroz strukturirane, pristupačne i primjenjive materijale, omogućila bi se bolja informisanost, veća uključenost zaposlenih i efikasnija implementacija politika integriteta.

Ovi alati ne bi samo unaprijedili kapacitete institucija za prepoznavanje i suzbijanje korupcije, već bi i ojačali povjerenje građana u javnu upravu, čime se doprinosi izgradnji pravne države i funkcionalne demokratije.

Strateški program 2.2.

Osiguranje jednakog tretmana građana i privrednih subjekata u pogledu prikupljanja javnih prihoda kantonalnog nivoa

Jedan od temeljnih principa pravične i odgovorne javne uprave jeste jednak tretman svih građana i privrednih subjekata pred zakonom, uključujući i područje prikupljanja javnih prihoda – naknada, taksi i ostalih budžetskih sredstava. U tom smislu, sve veći značaj ima analiza zakonskih propisa i administrativnih procedura kojima se reguliše naplata ovih prihoda, s ciljem prepoznavanja mogućih zloupotreba, arbitrarnog postupanja ili sistemske nejednakosti.

U postojećoj praksi, uočene su određene neusklađenosti i nepreciznosti u zakonodavstvu i podzakonskim aktima koji uređuju naplatu kantonalnih javnih prihoda. Te nejasnoće mogu dovesti do:

- Diskrecionih odluka pojedinih službenika ili institucija,
- Neujednačenog postupanja prema građanima i privrednim subjektima u sličnoj pravnoj situaciji,
- Neefikasne kontrole i nadzora nad procesima prikupljanja javnih sredstava,
- Povećanog rizika od zloupotreba i pojave korupcije.

Analiza propisa i prakse naplate javnih prihoda pokazuje sljedeće ključne izazove:

- Nedostatak standardiziranih kriterija za izračunavanje visine naknada i taksi, što može rezultirati različitim obračunima za iste usluge ili obaveze.
- Nepotpune evidencije o stvarnim obveznicima plaćanja i iznosima, što otežava naplatu i otvara prostor za selektivan pristup.
- Odsustvo transparentnih procedura za oslobađanje od plaćanja ili odgađanje obaveza, čime se povećava mogućnost favoriziranja određenih subjekata.

Na osnovu analize, preporučuje se sljedeće:

- Revizija postojećih zakonskih i podzakonskih akata s ciljem uklanjanja pravne nejasnoće i harmonizacije propisa koji uređuju naplatu javnih prihoda.
- Uspostavljanje jedinstvenih i transparentnih kriterija za obračun svih vrsta kantonalnih naknada i taksi, zasnovanih na objektivnim i provjerljivim parametrima.
- Digitalizacija evidencija i uvođenje elektronskih sistema naplate, koji omogućavaju uvid u sve obaveze i realizovane uplate po pojedinačnom subjektu.
- Javno objavljivanje propisa, cjenovnika, uputa i obrazaca, kao i procedura za eventualne žalbe i oslobađanja od obaveza.
- Osnaživanje nadzora i inspeksijskih službi, uz jasno definirane mehanizme prijave i procesuiranja nepravilnosti.
- Redovno izvještavanje javnosti o prikupljenim prihodima i korisnicima koji ostvaruju oslobađanja, u cilju prevencije zloupotreba i povećanja povjerenja.

Osiguranje jednakog tretmana građana i privrednih subjekata u procesu prikupljanja javnih prihoda jedan je od ključnih faktora za izgradnju pravedne, transparentne i odgovorne javne uprave. Kroz detaljnu analizu zakonodavnog okvira i administrativne prakse, moguće je prepoznati postojeće slabosti i usmjeriti reforme ka sistemskoj transparentnosti, dosljednosti i jednakosti u postupanju.

Time se ne samo unapređuje efikasnost prikupljanja prihoda, već i jača povjerenje građana i poslovne zajednice u institucije kantonalnog nivoa, čime se dugoročno doprinosi stabilnijem javnom finansiranju i smanjenju rizika od korupcije.

Strateški program 2.3.

Razvijanje kulture integriteta i etičnosti u javnim institucijama u SBK/KSB

U savremenim demokratskim društvima, kultura integriteta predstavlja temelj djelotvorne javne uprave i ključnu barijeru protiv korupcije. Jačanje integriteta u javnim institucijama SBK/KSB zahtijeva sistematski i sveobuhvatan pristup kroz institucionalne, kadrovske i organizacione mjere.

Etički kodeksi ponašanja javnih službenika predstavljaju važan instrument za definisanje prihvatljivih normi i ponašanja u svakodnevnom radu. U cilju razvijanja kulture etičnosti i integriteta, neophodno je osigurati:

- Dosljednu primjenu i praćenje poštivanja etičkih kodeksa na svim nivoima javne uprave,
- Redovno edukovanje zaposlenih o sadržaju i važnosti etičkih normi, uključujući njihove praktične implikacije u radu,
- Uspostavljanje mehanizama za prijavu i procesuiranje kršenja etičkih načela na objektivan i transparentan način.

Da bi se osigurala institucionalna posvećenost borbi protiv korupcije i promovisanju integriteta, u svim institucijama SBK/KSB potrebno je:

- Imenovati osobu zaduženu za provođenje plana integriteta i ostalih antikorupcijskih dokumenata, koja će imati jasna ovlaštenja i odgovornosti,

- Osigurati stalnu obuku i podršku tim osobama, kako bi mogle efikasno djelovati u prepoznavanju rizika i predlaganju mjera prevencije,
- Integrisati ovu funkciju u postojeće organizacione strukture, uz redovno izvještavanje rukovodstva i relevantnih nadzornih tijela.

Kadrovsku politiku i upravljanje ljudskim potencijalima u javnim institucijama treba temeljiti na principima kompetencije, transparentnosti i odgovornosti, kroz:

- Jačanje odjeljenja za ljudske resurse, uključujući njihovu profesionalizaciju i edukaciju u oblasti integriteta i antikorupcije,
- Razmatranje mogućnosti formiranja posebnih odjela za ljudske resurse u institucijama koje nemaju jasno strukturirane kadrovske jedinice, kako bi se sistemski upravljalo ljudskim potencijalima i osigurala odgovarajuća podrška razvoju integriteta.

Planovi integriteta predstavljaju ključni dokument za identifikaciju korupcijskih rizika i definisanje preventivnih mjera. Da bi bili djelotvorni, potrebno ih je:

- Revidirati najmanje jednom godišnje, kako bi se reflektovale promjene u poslovnim procesima, zakonodavstvu ili organizaciji rada,
- Usklađivati ih sa preporukama nadzornih tijela i rezultatima unutrašnjih i vanjskih procjena rizika,
- Osigurati aktivno učešće zaposlenih i rukovodstva u procesu izrade i revizije planova, čime se povećava njihova primjena u praksi.

Razvijanje kulture integriteta i etičnosti u javnim institucijama SBK/KSB predstavlja dugoročan proces koji zahtijeva strateško planiranje, političku volju i aktivno učešće svih aktera u javnoj upravi. Dosljedna primjena etičkih kodeksa, imenovanje odgovornih osoba za integritet, jačanje ljudskih resursa i redovna revizija integritetskih planova ključni su elementi tog procesa. Time se stvara institucionalno okruženje koje smanjuje prostor za koruptivna ponašanja i istovremeno jača povjerenje građana u rad javne uprave.

Strateški program 2.4.

Jačanje kadrovskih i drugih kapaciteta i pravnog okvira za unapređenje rada revizorskih institucija

U borbi protiv korupcije i jačanju odgovornosti javne uprave, revizorske institucije, posebno odjeli za internu reviziju, igraju ključnu ulogu kroz nadzor nad korištenjem javnih sredstava, otkrivanjem nepravilnosti i davanjem preporuka za poboljšanje upravljanja. U tom kontekstu, unapređenje rada Odjela za internu reviziju Ministarstva finansija SBK/KSB, kao i kapaciteta internih revizora u drugim kantonalnim i općinskim institucijama, ima višestruk značaj za prevenciju korupcije i povećanje transparentnosti.

Odjel za internu reviziju u Ministarstvu finansija SBK/KSB ima važnu nadzornu funkciju, ali se suočava s nizom izazova koji ograničavaju njegovu punu efikasnost:

- Nedostatak stručnog i obučenog kadra, posebno s obzirom na kompleksnost revizijskih zadataka u savremenom upravnom i finansijskom okruženju.
- Ograničeni tehnički i informatički resursi koji bi omogućili kvalitetnije planiranje i praćenje revizijskih aktivnosti.
- Nepotpuno usklađen pravni okvir s međunarodnim standardima interne revizije i zahtjevima za transparentnost i odgovornost.

Potrebno je sprovesti detaljnu analizu potreba, uključujući ljudske resurse, tehničku opremljenost, procedura i pravne osnove, kako bi se identifikovale slabe tačke i definisali prioriteti za jačanje ovog odjela.

Interni revizori predstavljaju „unutrašnji zaštitni mehanizam“ javne uprave i njihova profesionalna nezavisnost, obuka i kapaciteti su ključni za:

- Pravovremeno otkrivanje i sprječavanje nepravilnosti i zloupotreba javnih sredstava,
- Identifikaciju rizika od korupcije u ključnim procesima (javne nabavke, zapošljavanje, dodjela subvencija),
- Davanje preporuka za sistemski unapređenja koja doprinose jačanju integriteta institucija.

Neophodno je:

- Osigurati kontinuiranu edukaciju internih revizora, posebno u oblasti borbe protiv korupcije i finansijskog upravljanja,
- Povećati broj revizora u institucijama koje nadziru značajne iznose javnih sredstava,
- Standardizirati metodologiju revizije na nivou kantona i općina kako bi se osigurala ujednačena praksa.

Transparentnost u objavljivanju nalaza internih i eksternih revizija ima višestruke koristi:

- Djeluje preventivno – institucije će biti motivirane da unaprijede rad kako bi izbjegle negativne ocjene,
- Povećava odgovornost prema javnosti i zakonodavnoj vlasti,
- Omogućava civilnom društvu, medijima i građanima da nadgledaju rad javnih institucija.

Preporuke:

- Uspostaviti mehanizam periodičnog objavljivanja izvještaja o provedenim revizijama i njihovim nalazima na zvaničnim web stranicama institucija i Vlade SBK/KSB,
- Obavezati institucije da u određenom roku javno objave akcioni plan za otklanjanje uočenih nepravilnosti,
- Promovisati proaktivnu transparentnost kroz godišnje izvještaje dostupne široj javnosti i organizacijama civilnog društva.

Efikasna interna revizija i transparentno izvještavanje o njenim rezultatima su ključni mehanizmi prevencije korupcije i osiguravanja pravilnog upravljanja javnim sredstvima. Jačanjem institucionalnih, kadrovskih i pravnih kapaciteta revizorskih tijela, uz povećanje otvorenosti prema javnosti, SBK/KSB može značajno unaprijediti nivo povjerenja građana u institucije i postaviti temelje za dugoročno odgovorno i zakonito upravljanje javnim resursima.

Strateški program 2.5.

Jačanje kadrovskih kapaciteta i pravnog okvira za unapređenje rada inspekcijskih organa

Efikasni inspekcijski organi predstavljaju ključni instrument u nadzoru zakonitosti i pravilnosti rada javnih institucija, te imaju važnu ulogu u prevenciji nepravilnosti, zloupotreba i koruptivnih radnji. U kontekstu SBK/KSB, neophodno je sistemski pristupiti jačanju kapaciteta inspekcijskih tijela, kako institucionalno, tako i kadrovski i pravno.

Prvi korak ka efikasnijem i funkcionalnijem inspekcijskom sistemu u SBK/KSB jeste osnivanje Uprave za inspekcije, u skladu sa odredbama Zakona o inspekcijama SBK/KSB. Ova mjera podrazumijeva:

- Centralizaciju inspekcijskih nadležnosti u jedinstvenu upravu radi bolje koordinacije, kontrole i upravljanja resursima;
- Smanjenje preklapanja nadležnosti između različitih inspekcijskih tijela;
- Veće operativne i organizacione kapacitete za planiranje i provođenje nadzora, uključujući prevenciju korupcije i nadzor nad poštivanjem zakona.

Ova reforma bi trebala biti prioritetna aktivnost, jer predstavlja osnovu za dalji razvoj i modernizaciju inspekcijskog sistema u SBK/KSB.

Inspekcijski nadzori u javnom sektoru trebaju biti usmjereni na:

- Otkrivanje nepravilnosti i sistemskih slabosti koje mogu dovesti do korupcije i zloupotreba,
- Proaktivno djelovanje kroz ciljne kontrole u najrizičnijim oblastima, kao što su javne nabavke, zapošljavanje, dodjela subvencija i upravljanje javnim sredstvima,
- Jačanje saradnje s drugim tijelima (revizorskim, antikorupcijskim i pravosudnim institucijama) u razmjeni informacija i zajedničkim analizama.

Potrebno je osigurati:

- Kontinuiranu edukaciju i stručno usavršavanje inspektora, naročito u oblasti finansijskog nadzora, borbe protiv korupcije i integriteta uprave;
- Dopunu zakonskog okvira koji bi olakšao pristup podacima i povećao ovlaštenja inspektora u oblasti prevencije i otkrivanja korupcije.

Transparentnost u radu inspekcijskih organa direktno doprinosi prevenciji korupcije jer:

- Ograničava prostor za prikrivanje nepravilnosti,
- Jača povjerenje javnosti u institucije, i

- Potiče institucije da unaprijede svoje procese i usklade se sa zakonskim propisima. Stoga je potrebno:
- Redovno i javno objavljivati nalaze inspekcijskih nadzora putem službenih web stranica i godišnjih izvještaja,
- Razviti online registre ili platforme za objavu izvještaja i preporuka inspektora, uz zaštitu osjetljivih i ličnih podataka,
- Uključiti civilno društvo i medije u promociju transparentnog rada inspekcija.

Posebnu pažnju treba posvetiti oblasti nadzora nad trošenjem budžetskih sredstava, gdje postoji značajan prostor za nepravilnosti i zloupotrebe. Stoga se predlaže:

- Izvršiti temeljitu analizu rada i potreba budžetskog inspektora, kako bi se procijenila efikasnost postojećih mehanizama kontrole trošenja javnih sredstava,
- Na osnovu analize, razmotriti formiranje posebnog Odjela za inspekciju pri Ministarstvu finansija SBK/KSB, koji bi imao fokus na:
 - kontrolu zakonitosti trošenja sredstava,
 - praćenje realizacije budžetskih programa i projekata,
 - kontrolu izvještavanja i odgovornosti korisnika budžetskih sredstava.

Za snažniju borbu protiv korupcije i jačanje zakonitosti i efikasnosti javne uprave, SBK/KSB mora sistemski pristupiti reformi i jačanju inspekcijskih kapaciteta. Osnivanje uprave za inspekcije, unapređenje stručnih kapaciteta, osiguranje transparentnosti rada i institucionalno jačanje nadzora nad budžetom, predstavljaju ključne mjere koje će doprinijeti većoj odgovornosti i povjerenju građana u institucije kantona.

Strateški program 2.6.

Jačanje uloge zakonodavnih tijela u oblasti prevencije korupcije

Učinkovita borba protiv korupcije zahtijeva sveobuhvatan pristup u kojem zakonodavna tijela imaju ključnu ulogu. Skupština SBK/KSB, kao najviši zakonodavni organ, ima odgovornost ne samo za donošenje zakona i nadzor nad izvršnom vlašću, već i za jačanje sistema prevencije korupcije kroz proaktivan i strukturiran angažman svojih predstavnika i tijela.

Zakonodavna tijela igraju presudnu ulogu u:

- Donošenju zakona koji regulišu antikorupcijske mehanizme, osiguravajući jasan, sveobuhvatan i provediv pravni okvir;
- Nadzoru nad provođenjem postojećih antikorupcijskih zakona i mjera, kroz parlamentarne rasprave, upite i izvještaje izvršne vlasti;
- Unapređenju institucionalne transparentnosti i odgovornosti, posebno u vezi s planiranjem budžeta, javnim nabavkama, zapošljavanjem u javnom sektoru i finansiranjem organizacija.

Kako bi predstavnici zakonodavne vlasti mogli djelotvorno obavljati svoju antikorupcijsku ulogu, potrebno je kontinuirano ulagati u njihovu edukaciju. Edukacija treba obuhvatiti:

- Savremene standarde i dobre prakse iz oblasti borbe protiv korupcije (domaće i međunarodne),
- Mehanizme parlamentarnog nadzora nad izvršnom vlasti u kontekstu prevencije korupcije,
- Procese prepoznavanja rizika od korupcije u zakonodavnom postupku, uključujući analizu antikorupcijskog uticaja propisa.

Ove aktivnosti trebaju biti organizirane u saradnji s akademskom zajednicom, nevladinim organizacijama i međunarodnim partnerima.

Komisija za borbu protiv korupcije Skupštine SBK/KSB predstavlja važno specijalizirano tijelo čija se uloga može dodatno ojačati kroz:

- Redovnu i formalizovanu saradnju sa svim parlamentarnim komisijama, posebno onima koje se bave finansijama, javnom upravom, zakonodavstvom i revizijom;
- Praćenje i analiziranje izvještaja relevantnih institucija (npr. revizorskih institucija, tužilaštava, inspekcijskih i antikorupcijskih tijela) te formuliranje prijedloga mjera;
- Organizaciju javnih rasprava i tematskih sjednica o korupcijskim rizicima i prevenciji u specifičnim sektorima;
- Uključivanje civilnog društva i stručnjaka u rad Komisije, kroz konsultacije, stručna mišljenja i inicijative.

Jačanje uloge zakonodavnih tijela u oblasti prevencije korupcije u SBK/KSB podrazumijeva strateški pristup koji uključuje edukaciju zastupnika, aktivnu ulogu Komisije za borbu protiv korupcije i uspostavljanje koordinisanih mehanizama nadzora i donošenja zakona. Time se jača ne samo borba protiv korupcije, nego i povjerenje građana u rad Skupštine, kao institucije koja djeluje u interesu javnosti i pravde.

Strateški cilj 3.

Unapređenje saradnje sa pravosudnim institucijama i organima za provođenje zakona u otkrivanju i procesuiranju koruptivnih krivičnih djela

Efikasna borba protiv korupcije zahtijeva blisku i koordiniranu saradnju svih relevantnih institucija, posebno pravosudnih organa i organa za provođenje zakona. Unapređenje saradnje s ovim institucijama ključno je za pravovremeno otkrivanje, procesuiranje i dokazivanje koruptivnih krivičnih djela. Jačanje međuinstitucionalne koordinacije doprinosi boljoj razmjeni informacija, bržem reagovanju i ukupnoj učinkovitosti antikoruptivnog sistema. Cilj je izgradnja sinergije koja omogućava sveobuhvatan i odlučan odgovor na korupciju u svim njenim oblicima.

Programi obuhvaćene strateškim ciljem 3. su:

3.3.1. Poboljšanje koordinacije i unapređenja saradnje između institucija u otkrivanju i dokazivanju korupcije

Strateški program 3.1.

Poboljšanje koordinacije i unapređenja saradnje između institucija u otkrivanju i dokazivanju korupcije

Unapređenje saradnje sa pravosudnim institucijama i organima za provođenje zakona u otkrivanju i procesuiranju koruptivnih krivičnih djela je ključna komponenta borbe protiv korupcije. Intencija ovog strateškog cilja jeste da se u represivnom kontekstu obezbijede sve neophodne pretpostavke i uslovi u cilju blagovremenog, efikasnog i zakonitog otkrivanja i dokazivanja koruptivnih krivičnih djela i procesuiranja počinilaca. Preventivno djelovanje se prije svega odnosi na otklanjanje ili reduciranje uzročnih faktora, koji neposredno ili posredno dovode do nastanka različitih fenomenoloških oblika koruptivnih krivičnih djela.

Osnovni pravac ovog Strateškog cilja jeste unapređenje efikasnosti u otkrivanju, dokazivanju i adekvatnom procesuiranju korupcije, kroz jačanje kapaciteta, nezavisnosti i integriteta inspeksijskih organa i budžetske inspekcije na nivou SBK/KSB. Također jako je važno uspostaviti mehanizam prijave korupcije kao i razviti koordinaciju između tijela za prevenciju sprječavanja korupcije i Tužilaštva SBK/KSB.

Strateški programi u ovoj oblasti trebaju stvoriti perspektive za proaktivno i neselektivno otkrivanje korupcije. Strategija treba sistemski jačati mogućnosti prijave korupcije nadležnim institucijama na svim nivoima vlasti koje trebaju da izgrade potrebne kapacitete za tu svrhu.

Aktivnosti:

- Uspostavljanje saradnje sa Kantonalnim tužilaštvom u cilju uspostavljanja sistema za interno prijavljivanje korupcije u svim institucijama u SBK/KSB i javnim preduzećima i ustanovama gdje to nije učinjeno (po usvajanju Zakona o zaštiti prijavitelja korupcije),
- Kontinuirano promovirati sisteme za prijavljivanje korupcije i mehanizme zaštite prijavitelja korupcije. (po usvajanju Zakona o zaštiti prijavitelja korupcije)

Saradnja između institucija koje se neposredno bave otkrivanjem i dokazivanjem korupcije je ključna za dobivanje podataka o tome da je došlo do korupcije, te kvalitetnog dokazivanja i procesuiranja korupcije. Ispoljava se kroz razmjenu informacija, pravovremeno dostavljanje traženih podataka policiji i tužilaštvu, zatim kroz omogućavanje uvida u baze podataka, ali i pomoć u njihovom tumačenju i primjeni.

Od iznimne je važnosti uspostaviti saradnju kako između institucija različite nadležnosti tako i između institucija sa sličnim ili istim nadležnostima, koje imaju različitu mjesnu

nadležnost, kao što su policija i tužilaštva na raznim nivoima vlasti u BiH. Organi za provođenje zakona do saznanja o djelu i počiniocu često dolaze na osnovu podataka dobivenih od građana, privrednih subjekata, organizacija i dr. Broj tako prijavljenih slučajeva korupcije direktno zavisi od uvjerenosti prijavitelja da će institucije postupiti po prijavi i da po njega neće biti negativnih posljedica zbog prijavljivanja. Zbog toga je prioritetno da institucije razrade i uspostave efikasan sistem za primanje prijava, nepristrasno postupanje po njima i pravovremeno obavješćavanje podnosilaca prijave o učinjenom, a sve građane obavijeste o načinu na koji se mogu obratiti instituciji po pitanjima korupcije koja spadaju u nadležnost institucije, kao i o načinu i rokovima postupanja.

Pored toga iznimno je važno uspostaviti mjere za zaštitu osoba koje prijavljuju korupciju, to uključuje davanje mogućnosti da identitet prijavitelja ostane skriven, bez pozivanja prijavitelja da daje iskaz u svojstvu svjedoka, osim ako je to jedini izvor saznanja o korupciji, uz efikasnu zaštitu prijavitelja koji ispunjava uslove. Potrebno je promovirati uspješne primjere prijave korupcije, koji su doveli do pravosnažnih presuda, a iz slučajeva koji nisu doveli do uspješnog završetka treba učiti i unapređivati sistem.

Usvajanjem Zakona o zaštiti prijavitelja korupcije u Federaciji Bosne i Hercegovine, stvoren je značajan institucionalni okvir za jačanje borbe protiv korupcije i osnaživanje građana da aktivno učestvuju u njenom suzbijanju. U tom kontekstu, kontinuirana promocija sistema za prijavljivanje korupcije i dostupnih mehanizama zaštite prijavitelja postaje ključni korak ka stvaranju sigurnog i poticajnog okruženja za prijavljivanje nepravilnosti u javnom i privatnom sektoru.

Kontinuirana promocija sistema za prijavu korupcije i mehanizama zaštite prijavitelja ključna je za učinkovitu primjenu Zakona i borbu protiv korupcije u praksi. Samo kroz transparentno djelovanje, edukaciju i institucionalnu podršku, moguće je ohrabriti građane da prijavljuju korupciju bez straha, a time doprinijeti izgradnji pravednijeg i odgovornijeg društva.

Strateški cilj 4.

Koordinacija i saradnja institucionalnih kapaciteta za sprječavanje korupcije

Efikasna borba protiv korupcije u SBK/KSB zahtijeva snažnu i kontinuiranu koordinaciju i saradnju svih relevantnih institucija koje imaju ulogu u prevenciji, otkrivanju i suzbijanju korupcije. To uključuje sinergiju između kantonalnih organa izvršne, zakonodavne i sudske vlasti, inspeksijskih i revizorskih tijela, kao i policijskih i pravosudnih institucija.

Poseban značaj ima Komisija za borbu protiv korupcije Skupštine SBK/KSB, koja treba aktivno sarađivati s vladinim sektorom i nezavisnim tijelima, te inicirati zajedničke aktivnosti u cilju jačanja institucionalne transparentnosti, odgovornosti i integriteta.

Unapređenje mehanizama razmjene informacija, zajedničko planiranje preventivnih mjera i koordinacija u provođenju antikorupcijskih politika predstavljaju temelj za stvaranje efikasnog i održivog sistema borbe protiv korupcije u SBK/KSB.

Programi obuhvaćene strateškim ciljem 4. su:

- 4.4.1. Unapređenje saradnje antikorupcijskih tijela i institucija s organizacijama civilnog društva, medijima i akademskom zajednicama
- 4.4.2. Pratiti primjenu plana integriteta i akcionog plana za prevenciju korupcije
- 4.4.3. Jačanje etike i integriteta djece i omladine i promocija dobrih praksi
- 4.4.4. Podizanje svijesti o pojavnim oblicima korupcije, štetnim posljedicama korupcije, te mogućnostima i mehanizmima suzbijanja
- 4.4.5. Unapređenje proaktivne transparentnosti cjelokupnog društva

Strateški program 4.1.

Unapređenje saradnje antikorupcijskih tijela i institucija s organizacijama civilnog društva, medijima i akademskom zajednicom

Uloga civilnog društva, medija i akademske zajednice u antikorupcijskim nastojanjima je višestruko značajna za uspješnu borbu protiv korupcije. Uloga civilnog društva u antikorupcijskim nastojanjima je prepoznata u međunarodnim dokumentima za borbu protiv korupcije. Pored neophodnog aktivnog učešća javnog i privatnog sektora u borbi protiv korupcije, nemjerljiv je značaj organizacija civilnog društva i medija kao neposrednih predstavnika interesa građana. Značaj civilnog društva, medija i akademske zajednice i njihovih izgrađenih kapaciteta u oblasti sprečavanja i borbe protiv korupcije može biti od koristi za Vladu SBK/KSB. Kako Strategija i Akcioni plan predstavljaju drugi sveobuhvatni strateški okvir za borbu protiv korupcije, koji se odnosi na veliki broj implementatora aktivnosti, isti treba kontinuirano promovirati u javnosti. Uspješno provođenje mnogih aktivnosti zavisi i od samih građana i organizacija civilnog društva, i potrebno je isti u kontinuitetu promovirati navedenim subjektima. Kako su za izradu i provođenje strateških dokumenata, posebno antikorupcijskih, zainteresovani i ostali subjekti građanskog društva, potrebno je iste uključiti u takve procese.

U okviru Strateškog programa u cilju borbe protiv korupcije provoditi će se sljedeće aktivnosti:

- unaprijeđenje i jačanje saradnje sa OCD-ovima, udruženjima novinara i medijima te akademskom zajednicom,
- razmjenjivanje međunarodnih iskustva i prakse sa OCD-ovima, udruženjima novinara i medijima te akademskom zajednicom,
- intenziviranje aktivnosti koje imaju za cilj promovisanje slobode izražavanja i medijskog prostora

Strateški program 4.2.

Pratiti primjenu plana integriteta i akcionog plana za prevenciju korupcije

Praćenje i dosljedna primjena Plana integriteta i Akcionog plana za prevenciju korupcije u SBK/KSB predstavljaju ključne korake u jačanju institucionalnog integriteta i smanjenju rizika od korupcije. Institucije su dužne redovno evaluirati provedbu planiranih mjera, pratiti ostvarenje ciljeva i ažurirati dokumente u skladu s identificiranim rizicima i promjenama u okruženju.

Važan segment predstavlja imenovanje odgovornih osoba za provođenje plana integriteta, kao i uspostavljanje jasnih mehanizama izvještavanja i interne kontrole. Time se osigurava transparentnost, odgovornost i kontinuirano poboljšanje sistema prevencije korupcije u javnom sektoru SBK/KSB.

Aktivnosti:

- Organizacijama civilnog društva omogućiti dostupnost planovima integriteta i akcionim planovima za suzbijanje korupcije
- Redovno periodično izvještavanje o donesenim aktima

Strateški program 4.3.

Jačanje etike i integriteta djece i omladine i promocija dobrih praksi

Razvijanje svijesti o etici i integritetu kod djece i omladine predstavlja temelj za izgradnju poštenog i odgovornog društva. Kroz obrazovne programe, radionice i vannastavne aktivnosti, mladi se uče vrijednostima kao što su iskrenost, odgovornost i pravednost.

Poseban fokus treba staviti na promociju pozitivnih primjera i dobrih praksi iz lokalne zajednice, školskog i društvenog života, čime se podstiče aktivno građanstvo i otpornost na koruptivne utjecaje. Uključivanjem škola, roditelja i civilnog društva, jača se kultura integriteta od najranije dobi.

Aktivnosti:

- Edukacija djece u osnovnom školstvu o značaju integriteta ličnosti kao i pretpostavke prevencije korupcije
- Provedba konkretne edukacije iz oblasti antikorupcije za navedenu populaciju prilagođenu za njihov uzrast
- Uvedeni program edukacije
- Realizovani programi edukacije

Strateški program 4.4.

Podizanje svijesti o pojavnim oblicima korupcije, štetnim posljedicama korupcije, te mogućnostima i mehanizmima suzbijanja

U cilju efikasnije borbe protiv korupcije i jačanja povjerenja građana u institucije, neophodno je aktivno koristiti online mreže (društvene mreže, web stranice

kantonalnih institucija, digitalne platforme) kao sredstvo informiranja i odnosa s javnošću. Kanton treba razviti sveobuhvatnu komunikacijsku strategiju kojom će putem tih mreža kontinuirano informirati građane o različitim oblicima korupcije, njenim posljedicama po društvo i pravnu državu, te o mehanizmima za njeno sprečavanje i prijavljivanje.

Poseban fokus treba biti na podizanju svijesti, edukaciji građana i transparentnosti rada institucija. Kroz objave, grafike, video sadržaje i informativne kampanje, može se doprinijeti razumijevanju štetnosti korupcije, ali i ohrabriti građane na aktivno uključivanje u antikoruptivne aktivnosti.

Također, potrebno je osigurati dvosmjernu komunikaciju putem digitalnih kanala – kroz odgovaranje na često postavljana pitanja, ankete, forume i direktnu komunikaciju s građanima. Time se omogućava razmjena mišljenja, prepoznavanje problema na terenu i unapređenje antikoruptivnih mjera prema stvarnim potrebama društva.

Civilno društvo, pod kojim se podrazumijevaju sve organizacije i pojedinci koji djeluju izvan državnog aparata ima značajnu, dvostruku ulogu, u suzbijanju korupcije. S jedne strane, mobilizacijom javne podrške za provedbu antikoruptivnih reformi vrši se pritisak na politička i javna tijela da u većoj mjeri obrate pažnju na interese građana koji prijavljivanjem koruptivnih ponašanja i uskraćivanjem političke podrške mogu jasno poslati poruku da im je u interesu društvo sa više pravde i odgovornosti i da su odlučni poduzeti aktivnosti u tom pravcu. S druge strane, državna tijela često zbog nedostatka resursa, kompetencija ili drugih razloga, nisu u stanju udovoljiti stalno mijenjajućim zahtjevima savremenoga života, u kom slučaju građansko društvo može pomoći ispunjavanju tih funkcija. Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije jasno promovise ulogu civilnog društva u borbi protiv korupcije.

Do sada provedena istraživanja relevantnih institucija ukazuju da su građani, općenito gledano, svjesni opasnosti od korupcije i tretiraju je kao štetnu pojavu, Međutim, izvodi se zaključak da građani još uvijek nisu dovoljno upoznati sa svim pojavnim oblicima korupcije, uzrocima i posljedicama, kao i aktivnostima koje tijela za sprječavanje korupcije provode, te učincima tih aktivnosti, kao ni sa mogućnostima i načinima da se i sami građani aktivnije uključe u borbu protiv korupcije. Pojedini oblici korupcije su i dalje djelomično prihvaćeni od strane velikog broja građana kao normalna stvar, ili kao nepromjenljivi dio stvarnosti.

Korupcija donosi korist samo neposrednim sudionicima u ovim nezakonitim radnjama dok svi drugi zbog toga trpe štetu koja u ukupnoj vrijednosti nadilazi dobitak koji ostvaruju korumpirane osobe. Zbog toga postoji snažna potreba da se građani i svi drugi, koji na taj način trpe neposrednu ili posrednu štetu uključe u aktivnosti koje bi ove štete umanjile. Aktivnosti podizanja svijesti trebaju poticati civilno društvo, a posebno medije, akademsku zajednicu i nevladine organizacije da se više bave istraživanjem uzroka šteta koje korupcija nanosi i putem odnosa sa javnošću promoviraju i pozivaju na borbu protiv korupcije.

To, naravno, ne znači da se i tijela vlasti ne trebaju baviti takvim istraživanjima, posebno u okolnostima kada i sami raspolažu značajnim podacima. Da bi podizanje svijesti bilo uspješnije institucije trebaju biti otvorene prema javnosti, i time omogućiti pristup podacima koji su potrebiti za takva istraživanja i na taj način omogućiti da dođu do pravih pokazatelja štetnosti korupcije. Organizovanje javnih kampanja jedno je od najdjelotvornijih sredstava za mobiliziranje javne podrške antikoruptivnim naporima. Kampanje koje organizira građansko društvo trebaju u najvećoj mogućoj mjeri biti organizovane i provedene u saradnji sa institucijama i javnim tijelima, kako bi bili potaknuti na veći nivo transparentnosti, otvaranja prema javnosti i slanja jasne poruke da su spremne boriti se protiv korupcije.

Da bi se građani i njihovi oblici udruživanja civilnog društva uključili u borbu protiv korupcije neophodno je da kod istih postoji ubjeđenje da će institucije nešto oduzeti u slučaju prijave korupcije, kao i da neće trpjeti posljedice zbog prijavljivanja korupcije, ili od sudjelovanja u borbu protiv korupcije.

Drugi preduslov je uspostavljanje sistema odgovornosti za učinjeno i objavljivanje informacija o tome. Da bi građani mogli imati povjerenje u djelotvornost institucija moraju im biti na raspolaganju informacije koje se odnose na rad institucija i ostvareni rezultati u praksi, a što se posebno odnosi na nalaze kontrolnih, nadzornih i revizijskih tijela, odnosno na koji način je institucija reagirala u otklanjanju uočenih nedostataka i sankcionisanja odgovornih osoba za propuste.

Transparentnost i odgovornost nisu dovoljni da bi građani stekli i održali povjerenje koje podliježe stalnoj provjeri u svakom novom slučaju kada se građani obrate instituciji. S tim u vezi neophodno je u praksi pokazati da uspostavljeni mehanizmi za postupanje po inicijativama, predstavkama i pritužbama građana funkcionišu kako je propisano i objavljeno. Promocija djelotvornih primjera saradnje sa građanima može doprinijeti da se veći broj građana uključi u antikoruptivne aktivnosti. Javnost treba obavijestiti i o slučajevima kada tijela nisu ispunila svoje obveze nakon obraćanja građana, ali tako da se ujedno iznesu i podaci o reagovanju nadzornih tijela i mjerama koje su poduzete protiv odgovornih rukovodilaca, državnih službenika i zaposlenika koji nisu obavili svoj dio posla. Građanima treba omogućiti sigurne kanale komunikacije s institucijama, kroz koje mogu bez straha od posljedica, uključujući mjere za očuvanje anonimnosti i sigurnosti ukazati na koruptivne radnje i druge nezakonite i štetne pojave.

Jedan od bitnih činilaca u borbi protiv korupcije je podizanje svijesti djece i omladine o štetnosti korupcije. To se postiže kroz naobrazbu i odgoj. U tom procesu najbitniju ulogu igraju porodice i obrazovno-odgojni sistem, počevši od predškolskih ustanova, pa do univerziteta. Stoga je potrebno da mjerodavne institucije za obrazovanje na svim novoima vlasti posvete pažnju pitanjima etike u pripremi i izvođenju nastavnih programa. Na taj način bi se kod djece i omladine stvarao potencijal za borbu protiv korupcije, kroz interesovanje za javne poslove, jačanje svijesti o općem dobru i upoznavanjem sa koristima za zajednicu koje donosi građanski aktivizam.

Nesporno je da je pored institucija, u ovaj proces potrebno uključiti i druge segmente društva, kao što su organizacije civilnog društva, posebno nevladine organizacije, da kroz svoje projekte doprinesu na ovom planu. U tom procesu posebnu ulogu treba imati i akademska zajednica koja bi u saradnji sa obrazovnim institucijama i nevladinim organizacijama mogla pomoći stvaranju odgovarajućih programa za tu svrhu. Tijela vlasti, sa svoje strane, radi uključenja u obrazovne programe trebaju pružiti informacije o uspjesima u borbi protiv korupcije, na preventivnom i represivnom planu, koji su ostvareni upravo zahvaljujući etičnom postupanju pojedinaca, ili zahvaljujući tome što su građani bili odlučni dati vlastiti doprinos rješavanju društvenih problema.

Strateški program 4.5.

Unapređenje proaktivne transparentnosti cjelokupnog društva

Dosadašnja praksa u borbi protiv korupcije je pokazala da su predmeti iskorištavanja u korupciji gotovo uvijek sredstva iz budžeta, ili javna imovina na različitim nivoima vlasti, kao i sredstva fondova, javnih ustanova i javnih preduzeća. Meta korupcije mogu biti i buduća javna sredstva koja će biti tek stvorena u budućnosti, a do kojih osobe sklone činjenju krivičnih djela korupcije uspijevaju doći zaključivanjem štetnih ugovora, izdavanjem državnih garancija za poslove koji neće biti provodivi, ili uključivanjem u ugovore klauzula koje će dovesti do prekomjernog trošenja novca u korist druge strane. Do korupcije može doći kako kod raspodjele rashoda, tako i u prikupljanju javnih prihoda.

U tom pogledu ključna pretpostavka borbe protiv korupcije jeste osigurati da ne bude povlaštenih privrednih subjekata ili građana kod prikupljanja poreza, davanja državnih koncesija, naplate dažbina, davanja subvencija i drugih oblika državne pomoći i u postupcima javnih nabavki. Da bi se ovi problem riješili ključne mjere su one koje će osigurati transparentnost svih podataka o planiranju i ostvarivanju javnih prihoda i javnih rashoda, kao i bilo kojeg drugog angažmana koji stvara obaveze za javni sektor ili javnu imovinu. Transparentnost posebno podrazumijeva dostupnost podataka u vezi prikupljanja i trošenja javnih sredstava, te uključuje i organiziranje javnih rasprava prilikom planiranja budžeta.

Prema ocjenama međunarodnih organizacija o transparentnosti donošenja budžeta, kao i nadzora nad njegovim utroškom, stanje nije povoljno. Kapaciteti i pretpostavke su ocijenjeni veoma slabim, a nadzorna uloga zakonodavnih tijela umjerena, što rezultira neracionalnim trošenjem javnih sredstava. Tome doprinose i neadekvatni propisi, o kojima izvještavaju uredi i službe za reviziju javnih institucija. Usljed odsustva ili nepridržavanja pravila za planiranje budžeta isti se ne vrši racionalno, a potrošnja prelazi mogućnosti, posebno u oblastima obračuna i isplate bruto plaća i naknada, putnih troškova, izdataka za razne usluge, upotreba službenih vozila, usluge reprezentacije, ugovora o djelu, kapitalnih izdataka i tekućih grantova.

Iako je uloga javnog sektora primarna u osmišljavanju i provedi antikoruptivnih mjera, one ne mogu biti dovoljno djelotvorne ako nisu podržane od drugih ključnih aktera društva. Aktivno sudjelovanje predstavnika drugih sektora i građana ne samo da daje demokratski legitimitet borbi protiv korupcije, već i znatno snižava njezine troškove, a ujedno čini antikoruptivne aktivnosti održivijim i manje ovisnim od političke volje koju za ostvarivanje ovih ciljeva imaju nositelji vlasti. U tom pogledu, podizanje svijesti kod građana i drugih aktera društva o korupciji, njezinim modalitetima, uzrocima, posljedicama i načinu suzbijanja i jačanju povjerenja između javnih institucija i drugih aktera društva ima odlučujuću ulogu u ostvarivanju primarnih ciljeva borbe protiv korupcije. Osim toga, neophodno je aktivno učešće akademske zajednice, medija, privrede, nevladinih organizacija i obrazovnog sistema.

Strateški cilj 5.

Unapređenje institucionalnog i normativnog okvira prevencije i borbe protiv korupcije u sektorskim oblastima

Iako su strateški ciljevi predstavljeni kao odvojene cjeline radi preglednosti i lakše primjene, među njima postoji snažna međusobna povezanost. Očekivani rezultati mogu se postići samo ako se svi ciljevi tretiraju s jednakom pažnjom i značajem, jer njihova realizacija zahtijeva integriran i usklađen pristup.

Svaki strateški cilj razrađen je kroz odgovarajuće prioritetne strateške programe, iz kojih proizlaze konkretne mjere za provedbu. Te mjere su dalje operacionalizirane u Akcionom planu, koji sadrži jasno definisane aktivnosti, nadležne nosioce, pokazatelje uspješnosti, vremenske rokove i potrebna finansijska sredstva. Cilj je osigurati mjerljive, realne i učinkovite rezultate u okviru borbe protiv korupcije.

Specifični ciljevi Strategije, iako formalno odvojeni radi funkcionalnosti i efikasnije implementacije, usko su povezani. Uspjeh u borbi protiv korupcije ovisi o istovremenom i koordiniranom provođenju svih četiri specifična strateška cilja.

Vlada Srednjobosanskog kantona pokazala je jasno opredjeljenje za pokretanje dugoročnih i sistemskih mjera u borbi protiv korupcije, s posebnim naglaskom na preventivne aktivnosti i sektorski pristup, u skladu sa svojim nadležnostima.

Strateški ciljevi ove Strategije usklađeni su s osnovnim principima državne Strategije za borbu protiv korupcije Bosne i Hercegovine za period 2025–2028. godine. Poseban značaj u okviru kantonalne strategije ima treći strateški cilj: *Unapređenje institucionalnog i normativnog okvira prevencije i borbe protiv korupcije u sektorskim oblastima*, koji odražava specifičnosti nadležnosti kantonalnog nivoa vlasti. Ovaj cilj obuhvata najveći broj strateških programa, te samim tim i najveći broj aktivnosti unutar Akcionog plana, što dodatno potvrđuje njegovu važnost u cjelokupnom antikorupcijskom djelovanju SBK/KSB.

U fokusu Strategije za borbu protiv korupcije i pratećeg Akcionog plana SBK/KSB leži jasno definiran pristup: fokus na sektorske prioritete, programe i aktivnosti koji su u direktnoj nadležnosti Vlade SBK/KSB.

Ovaj pristup prepoznaje da, iako represivne mjere protiv korupcije imaju svoju važnost, istinski uspjeh ovisi o sveobuhvatnoj preventivnoj politici. Vlada SBK/KSB je svjesna da je prevencija ključna za dugoročnu i efikasnu borbu protiv korupcije. Stoga je razvijanje, promocija i provođenje preventivnih mjera postavljen kao poseban strateški cilj unutar Strategije.

U okviru ovog strateškog cilja, posebna pažnja je posvećena identifikaciji i rješavanju korupcijskih rizika u specifičnim oblastima koje su pod nadležnošću SBK/KSB. Kao potencijalno rizični sektori, gdje je prevencija od iznimne važnosti, prepoznati su:

- Zdravstveni sektor: Osiguravanje transparentnosti i integriteta u zdravstvenim uslugama i nabavkama.
- Javne finansije: Jačanje kontrole i odgovornosti u upravljanju budžetskim sredstvima.
- Obrazovanje: Promoviranje integriteta u svim segmentima obrazovnog sistema.
- Pravosuđe i uprava: Unapređenje efikasnosti i transparentnosti pravosudnih i administrativnih procesa.
- Inspekcijski poslovi: Jačanje neovisnosti i profesionalnosti inspekcijskih organa.
- Javne nabavke: Prioritet je osigurati transparentnost i integritet.

Fokusiranjem na ove specifične sektore, Vlada SBK/KSB nastoji proaktivno spriječiti korupciju tamo gdje je ona najizraženija i gdje može nanijeti najveću štetu građanima i društvu u cjelini. Ovaj ciljani pristup omogućava efikasniju alokaciju resursa i postizanje mjerljivih rezultata u antikorupcijskim nastojanjima.

Programi obuhvaćene strateškim ciljem 5. su:

- 5.5.1. Sveobuhvatno unapređenje integriteta u zdravstvenom sektoru
- 5.5.2. Povećanje nadzora i odgovornosti nad planiranjem i izvršenjem budžeta
- 5.5.3. Kontinuirano usklađivanje zakonodavnog okvira i jačanje kapaciteta u oblasti javnih nabavki
- 5.5.4. Unapređenje sektora obrazovanja
- 5.5.5. Unapređenje rada inspekcijskih organa u suzbijanju korupcije
- 5.5.6. Unapređenje rada MUP-a i policijskih službenika u borbi protiv korupcije: Prioriteti i potreba za jačanjem kapaciteta
- 5.5.7. Unapređenje rada pravosudnih institucija i uprave u borbi protiv korupcije: Prioriteti i potreba za jačanjem kapaciteta
- 5.5.8. Uključivanje cjelokupnog društva u borbi protiv korupcije, koordinacija i izvještavanje o provođenju Strategije

Strateški program 5.1.

Sveobuhvatno unapređenje integriteta u zdravstvenom sektoru

Učinkovit i transparentan zdravstveni sistem temelj je dobrobiti svakog društva. Unapređenje zdravstvenih usluga, smanjenje lista čekanja i digitalizacija procesa ključni su koraci ka ostvarenju tog cilja. Prijedloga mjera za sveobuhvatnu reformu obuhvata:

Analiza postojećih lista čekanja: Prvi korak je detaljna analiza svih zdravstvenih usluga kod kojih postoje izražene liste čekanja. To uključuje dijagnostičke pretrage (npr. magnetna rezonanca, CT, ultrazvuk), specijalističke preglede (npr. kardiologija, neurologija, ortopedija) i ostale medicinske procedure.

Analiza bi trebala obuhvatiti:

- Dužinu čekanja: Prosječno i maksimalno vrijeme čekanja po usluzi.
- Razloge čekanja: Nedostatak opreme, kadra, prostora, neučinkovita organizacija, administrativne prepreke.
- Demografske podatke pacijenata: Dob, spol, relevantne dijagnoze koje utiču na hitnost.
- Regionalne razlike: Postoje li značajne razlike u dužini čekanja između različitih kantona ili regija.

Kriteriji za formiranje lista čekanja: Na osnovu prikupljenih podataka, potrebno je donijeti jasne i objektivne kriterije za formiranje lista čekanja. Ovi kriteriji moraju biti javno dostupni i razumljivi, te bazirani na medicinskoj indikaciji i hitnosti stanja pacijenta, a ne na poznanstvima ili drugim neregularnostima.

Kriteriji za prioritete na listama čekanja: Neizostavno je utvrditi kriterije na osnovu kojih se omogućavaju prioritete na listama čekanja.

Prioritet bi trebali imati:

- Hitni slučajevi: Stanja koja direktno ugrožavaju život ili značajno narušavaju zdravlje pacijenta.
- Maligne bolesti: Brza dijagnostika i liječenje karcinoma.
- Djeca i trudnice: Zbog specifičnosti njihovog zdravstvenog stanja.
- Hronični bolesnici sa pogoršanjem stanja: Pacijenti čije se hronično stanje pogoršalo i zahtijeva hitnu intervenciju.
- Pacijenti kod kojih odlaganje usluge može dovesti do trajnih posljedica: Primjerice, kod određenih ortopedskih ili neuroloških stanja.

Ovi kriteriji moraju biti transparentni, konzistentno primjenjivani i podložni reviziji.

Potpuna informatizacija naručivanja: Ključno je analizirati i predložiti potpunu informatizaciju naručivanja na dijagnostičke pretrage, specijalističke preglede i ostale zdravstvene usluge.

To podrazumijeva:

- Centralizirani online sistem za zakazivanje: Pacijenti i ljekari bi imali pristup jedinstvenoj platformi za zakazivanje termina u svim zdravstvenim ustanovama.
- Elektronski uputnice: Ukidanje papirnih uputnica i prelazak na elektronski sistem.
- Automatske obavijesti: SMS ili e-mail podsjetnici za zakazane termine.
- Prikaz slobodnih termina u realnom vremenu: Pacijenti i ljekari bi mogli vidjeti dostupnost termina, što bi smanjilo opterećenje call centara i administracije.
- Integracija sa elektronskim zdravstvenim kartonom: Omogućiti brzi pristup relevantnim podacima pacijenata.

Ovaj sistem bi značajno smanjio administrativni teret, povećao transparentnost, smanjio mogućnost zloupotreba i poboljšao korisničko iskustvo.

Izrada liste deficitarnih zdravstvenih usluga: Na osnovu analize lista čekanja, raspoloživih resursa (kadra, opreme) i demografskih potreba, potrebno je izraditi listu deficitarnih zdravstvenih usluga. Ova lista će služiti kao osnova za strateško planiranje ulaganja u zdravstveni sistem, obuku kadrova i nabavku opreme. Identifikacija deficita omogućava usmjereno djelovanje ka popunjavanju praznina u pružanju zdravstvene zaštite.

Kriteriji i procedura za imenovanje članova Komisije za lijekove: Transparentnost i nepristrasnost su ključni za funkcionisanje Komisije za lijekove. Potrebno je utvrditi jasne kriterije i proceduru za imenovanje članova Komisije za lijekove.

Ovi kriteriji bi trebali uključivati:

- Stručnost i iskustvo: Relevantno medicinsko i farmaceutsko znanje.
- Integritet i etičnost: Bez sukoba interesa sa farmaceutskim kompanijama.
- Transparentan proces kandidovanja i izbora: Javni pozivi i obrazloženje odluka.

Obaveza zdravstvenih ustanova o saradnji sa farmaceutskim kompanijama: Neophodno je donijeti Odluku kojom se obavezuju zdravstvene ustanove da donesu akt koji će definisati saradnju uposlenika sa farmaceutskim kompanijama.

Ovaj akt bi trebao jasno precizirati:

- Pravila za prijem predstavnika farmaceutskih kompanija: Vrijeme, mjesto i svrha posjeta.
- Ograničenja u vezi sa poklonima i donacijama: Sprječavanje sukoba interesa.
- Etički kodeks ponašanja: Principi transparentnosti i nepristrasnosti u donošenju odluka o propisivanju lijekova.
- Obavezno prijavljivanje sukoba interesa: Zaposlenici bi morali prijavljivati svaku situaciju koja bi mogla predstavljati sukob interesa.

Ovo bi značajno smanjilo mogućnost korupcije i uticaja na objektivnost u propisivanju lijekova.

Razvoj integrisanog zdravstveno-informacionog sistema : Krajnji cilj svih navedenih mjera je razvoj integrisanog zdravstveno-informacionog sistema. Integrisani zdravstveno-informacioni sistem bi obuhvatio sve aspekte zdravstvene zaštite,

povezujući primarnu, sekundarnu i tercijarnu zdravstvenu zaštitu, apoteke, laboratorije i administrativne službe.

Ključne komponente sistema bi uključivale:

- Elektronski zdravstveni karton (EZK): Svi podaci o pacijentu (historija bolesti, terapije, dijagnostički nalazi) dostupni na jednom mjestu.
- Sistem e-uputnica i e-recepata: Potpuna digitalizacija administrativnih procesa.
- Centralizovani sistem za zakazivanje termina: Kao što je prethodno navedeno.
- Statistička obrada podataka: Omogućava analizu zdravstvenog stanja stanovništva, praćenje efikasnosti liječenja i planiranje javnog zdravlja.
- Telemedicina i e-konzultacije: Omogućavanje virtualnih pregleda i konsultacija, posebno za pacijente u ruralnim područjima.
- Sigurnost i zaštita podataka: Visoki standardi zaštite ličnih i zdravstvenih podataka pacijenata.

Implementacija sistema predstavlja dugotrajan i kompleksan proces, ali je neophodan za modernizaciju i efikasnost zdravstvenog sistema. Donosi brojne prednosti, uključujući poboljšanu koordinaciju skrbi, smanjenje medicinskih grešaka, brži pristup informacijama i značajno poboljšanje iskustva pacijenata.

Strateški program 5.2.

Povećanje nadzora i odgovornosti nad planiranjem i izvršenjem budžet

Transparentnost i učinkovitost u raspolaganju javnim sredstvima ključni su za povjerenje građana i ukupan društveni razvoj. Predstavljamo sveobuhvatan pristup koji obuhvata razvoj metodologije dodjele i praćenja budžetskih sredstava, osiguravanje transparentnosti i evaluaciju efekata, uz poseban naglasak na uključivanje građana.

Da bi se osigurala pravična i učinkovita raspodjela javnih sredstava, neophodno je razviti detaljnu metodologiju za dodjelu i praćenje realizacije programa i projekata finansiranih iz budžeta. Ova metodologija treba da obuhvati sve faze procesa, od prijave do završne evaluacije.

Elementi metodologije dodjele:

- Javni pozivi i transparentnost: Objava jasnih i preciznih javnih poziva za dostavljanje projektnih prijedloga. Pozivi moraju sadržavati detaljne informacije o ciljevima, kriterijima prihvatljivosti, potrebnoj dokumentaciji, rokovima i procedurama.
- Objektivni kriteriji evaluacije: Razvoj bodovnog sistema ili drugih objektivnih kriterija za ocjenjivanje projektnih prijedloga. Ovi kriteriji moraju biti zasnovani na relevantnosti projekta, očekivanim rezultatima, održivosti, kapacitetima aplikacija i ekonomskoj isplativosti.
- Stručna komisija za ocjenjivanje: Formiranje nezavisne i stručne komisije za evaluaciju prijedloga. Članovi komisije moraju biti bez sukoba interesa, a njihov rad transparentan.
- Procedura donošenja odluke: Jasno definisanje procedure donošenja odluke o dodjeli sredstava, uključujući potrebne saglasnosti i odobrenja.

- Ugovaranje: Detaljno definisanje ugovornih obaveza korisnika sredstava, uključujući rokove, budžet, izvještavanje i mehanizme kontrole.
Elementi metodologije praćenja realizacije:
- Definisanje indikatora uspješnosti: Za svaki program/projekt moraju se definisati mjerljivi indikatori uspješnosti koji će omogućiti objektivno praćenje napretka i ostvarenih rezultata.
- Periodično izvještavanje: Obaveza korisnika sredstava da redovno, u definisanim vremenskim intervalima (tromjesečno, polugodišnje, godišnje), dostavljaju detaljne finansijske i narativne izvještaje o realizaciji aktivnosti i utrošku sredstava.
- Terenske posjete i monitoring: Provođenje terenskih posjeta i monitoring aktivnosti od strane nadležnih institucija kako bi se provjerila stvarna realizacija projekata i usklađenost sa planiranim aktivnostima.
- Dokumentacija i revizija: Obaveza korisnika da vode urednu dokumentaciju o svim aktivnostima i finansijskim transakcijama, te da budu spremni za interne i eksterne revizije.
- Mehanizmi korekcije i sankcije: Definisanje mehanizama za korekciju ukoliko dođe do odstupanja od plana, kao i sankcija u slučaju zloupotrebe sredstava ili neispunjenja ugovornih obaveza.

Transparentnost budžetskog ciklusa je temelj odgovornog upravljanja.

Potrebno je osigurati potpunu transparentnost u svim fazama:

- Planiranje budžeta: Javno objavljivanje nacrtu budžeta, omogućavanje javnih rasprava i prikupljanje mišljenja građana i civilnog društva.
- Prikupljanje javnih sredstava: Jasno i detaljno informisanje javnosti o izvorima prihoda, poreskim stopama i načinu prikupljanja sredstava.
- Trošenje javnih sredstava: Kontinuirana objava podataka o budžetskim rashodima na pristupačan način. To uključuje detaljne informacije o isplatama, korisnicima sredstava, svrsi trošenja i ugovorenim iznosima.

Za postizanje ovog cilja neophodno je koristiti moderne informacione tehnologije i online platforme koje omogućavaju pretraživanje podataka.

Izrada i objava centralizovanog popisa javnih tijela: Neophodno je izraditi i javno objaviti centralizovani popis svih javnih tijela (institucija, agencija, fondova) koja dodjeljuju transfere, poticaje, subvencije i pomoći iz budžeta.

Ovaj popis bi trebao sadržavati:

- Naziv javnog tijela.
- Pravni osnov za dodjelu sredstava.
- Vrste transfera, poticaja, subvencija ili pomoći koje dodjeljuju.
- Kontakt informacije.
- Linkovi na relevantne propise i javne pozive.

Ovaj popis će olakšati građanima i pravnim licima pristup informacijama o dostupnim sredstvima i procedurama za njihovo dobijanje.

Analiza efekata dodjele transfera, poticaja i pomoći iz budžeta: Nije dovoljno samo dodijeliti sredstva; ključno je analizirati stvarne efekte i rezultate dodjele transfera, poticaja i pomoći iz budžeta.

Ova analiza treba da odgovori na pitanja:

- Da li su postignuti željeni ciljevi?
- Koliko su sredstva učinkovito iskorištena?
- Kakav je bio uticaj na ciljne grupe (građane, privredu, određene sektore)?
- Da li su postojale zloupotrebe ili nepravilnosti?
- Koje su lekcije naučene za buduće dodjele?

Analiza bi trebala biti sveobuhvatna, bazirana na prikupljenim podacima i nezavisno provedena. Rezultati analize moraju biti javno dostupni i koristiti se za unapređenje budućih politika i procedura.

Izrada metodologije „Budžeta za građane“ i njegova implementacija: Koncept „Budžeta za građane“ je ključan za približavanje budžeta široj javnosti. Potrebno je izraditi metodologiju za kreiranje i implementaciju ovog dokumenta. „Budžet za građane“ je pojednostavljena, vizualno atraktivna verzija službenog budžeta, napisana razumljivim jezikom, koja objašnjava:

- Odakle dolaze javni prihodi.
- Na šta se novac troši.
- Ključne budžetske prioritete.

Implementacija podrazumijeva redovnu objavu „Budžeta za građane“ u različitim formatima (online, brošure, infografike) i kroz različite kanale komunikacije, te organizovanje javnih debata i radionica kako bi se građanima omogućilo da aktivno učestvuju u razgovorima o javnim finansijama.

Svi navedeni koraci, od razvoja metodologija za dodjelu i praćenje, preko osiguravanja transparentnosti i analize efekata, do izrade "Budžeta za građane", usmjereni su ka stvaranju odgovornijeg, učinkovitijeg i otvorenijeg sistema javnih finansija.

Strateški program 5.3.

Kontinuirano usklađivanje zakonodavnog okvira i jačanja kapaciteta u oblasti javnih nabavki

Sistem javnih nabavki predstavlja jedan od najosjetljivijih segmenata javne uprave, podložan rizicima korupcije i neefikasnosti. Kako bi se osigurala transparentnost, pravednost i optimalno korištenje javnih sredstava, neophodan je višeslojni pristup koji uključuje kontinuirano usklađivanje zakonodavnog okvira, jačanje kapaciteta, profesionalizaciju, edukaciju i unutrašnje uređenje procedura.

Pravni okvir javnih nabavki mora biti živ organizam koji se kontinuirano usklađuje s najboljim međunarodnim praksama i direktivama Evropske unije. To podrazumijeva

redovnu reviziju postojećih zakona i podzakonskih akata kako bi se otklonile uočene slabosti, popunile pravne praznine i osigurala efikasnost. Cilj je stvoriti jasan, nedvosmislen i primjenjiv zakonodavni okvir koji minimizira prostor za diskreciono odlučivanje i potencijalne zloupotrebe.

Istovremeno, ključno je jačanje kapaciteta institucija zaduženih za provođenje i nadzor javnih nabavki.

Ovo uključuje:

- Povećanje broja i stručnosti osoblja u regulatornim tijelima i unutar ugovornih organa.
- Osiguravanje adekvatne tehničke podrške i informatičkih alata koji omogućavaju efikasno praćenje, analizu i izvještavanje.
- Investiranje u infrastrukturu koja podržava transparentnost (npr. elektronski sistemi javnih nabavki).

Profesionalizacija u sistemu javnih nabavki (gdje to već nije učinjeno) je neizostavan korak ka izgradnji integriteta i efikasnosti. To znači da poslove javnih nabavki trebaju obavljati visokokvalifikovani i obučeni stručnjaci koji posjeduju ne samo pravno i ekonomsko znanje, već i etičke standarde.

Profesionalizacija uključuje:

- Uvođenje obaveznih certifikata i licenci za službenike za javne nabavke.
- Definisanje jasnih opisa poslova i odgovornosti unutar odjela za nabavke.
- Stvaranje sistema za kontinuirano stručno usavršavanje i napredovanje u karijeri.
- Uspostavljanje etičkih kodeksa ponašanja za sve uključene u proces javnih nabavki.

Cilj je da se eliminiira mogućnost da poslove javnih nabavki obavljaju neadekvatno obučene osobe ili osobe podložne pritiscima.

Paralelno sa zakonodavnim i profesionalnim unapređenjima, neophodno je vršiti obuke zaposlenih u svim institucijama u vezi sa pitanjem sprečavanja korupcije u provođenju javnih nabavki na svim nivoima. Ove obuke trebaju biti obavezne i redovne, a njihov sadržaj treba da pokriva:

- Prepoznavanje koruptivnih rizika u različitim fazama postupka javne nabavke (planiranje, priprema tenderske dokumentacije, evaluacija ponuda, izvršenje ugovora).
- Zakonske i etičke obaveze službenika.
- Primjere dobre prakse i studije slučaja iz oblasti borbe protiv korupcije.
- Mehanizme prijavljivanja sumnjivih aktivnosti i zaštite zviždača.
- Posljedice koruptivnih radnji (pravne, finansijske, reputacione).

Osim eksternih faktora, ključno je urediti interne procedure u postupku javnih nabavki roba, usluga i radova donošenjem internih akata. Svaka institucija, kao ugovorni organ, mora imati jasno definisane interne akte koji detaljno regulišu:

- Proces planiranja nabavki i identifikaciju potreba.
- Način formiranja tenderskih komisija i njihove odgovornosti.
- Procedure za izradu tenderske dokumentacije, uključujući tehničke specifikacije i uslove ugovora.
- Metodologiju za evaluaciju ponuda i donošenje odluka o izboru najpovoljnijeg ponuđača.
- Procedure za praćenje realizacije ugovora i prijem robe/usluga/radova.
- Mehanizme za rješavanje žalbi i prigovora.
- Odgovornosti pojedinaca u svakoj fazi procesa.
- Definisanje sukoba interesa i načine njihovog rješavanja.

Donošenjem i dosljednom primjenom ovih internih akata osigurava se dosljednost, transparentnost i smanjuje se prostor za subjektivnost i neregularnosti u svakodnevnom radu. Sve ove mjere zajedno čine snažan front u borbi protiv korupcije i za uspostavljanje efikasnog i povjerljivog sistema javnih nabavki.

Strateški program 5.4. **Unapređenje sektora obrazovanja**

Obrazovanje je temelj društvenog razvoja, a integritet i kvalitet unutar obrazovnog sistema ključni su za njegovu funkcionalnost i povjerenje javnosti. Nizom mjera moguće je unaprijediti sve segmente obrazovanja, od provjere kvalifikacija do promocije etike.

Prvi korak ka osiguranju kvaliteta jeste izvršiti provjeru stečenih kvalifikacija svih uposlenika u resoru obrazovanja. Ova provjera treba biti sistematična i obuhvatiti sve nivoe, od osnovnih škola do visokoškolskih ustanova, kako bi se potvrdila autentičnost i relevantnost diploma i certifikata. Cilj je osigurati da nastavu izvode kompetentne osobe i spriječiti angažovanje pojedinaca s falsifikovanim ili neadekvatnim kvalifikacijama.

Nadalje, potrebno je unaprijediti proces organizovanja ekskurzija s ciljem transparentnosti samih postupaka i izbjegavanja sukoba interesa.

To podrazumijeva:

- Javno objavljivanje kriterijuma za izbor agencije i destinacije.
- Formiranje nezavisnih komisija za odabir ponuđača, u kojima ne bi smjeli biti prisutni članovi s direktnim finansijskim interesima.
- Detaljno finansijsko izvještavanje o prihodima i rashodima vezanim za ekskurzije.
- Definisanje sankcija za kršenje procedura i sukob interesa.

Također, ključno je efikasno urediti sprečavanje sukoba interesa u davanju privatnih instrukcija u osnovnim i srednjim školama i promovirati iste. Jasno treba definisati pravila koja sprečavaju nastavnike da daju privatne instrukcije učenicima koje podučavaju u okviru redovne nastave. Ovo sprečava situacije gdje bi učenici mogli biti

primorani na privatne instrukcije radi boljeg uspjeha. Promocija ovih pravila je bitna kako bi ih se svi pridržavali.

Da bi se izbjegle zloupotrebe javne imovine, treba osigurati da rukovodioci obrazovnih institucija izbjegavaju sukob interesa prilikom upravljanja i davanja u najam imovine (sportske sale, školske kuhinje i restorani i sl.) obrazovnih institucija trećim licima. To podrazumijeva transparentne procedure javnog oglašavanja, jasne kriterijume za odabir najpovoljnijeg ponuđača i strogu kontrolu poštovanja ugovornih obaveza. Svaki sukob interesa, bilo direktan ili indirektan, mora biti sankcionisan.

Neophodno je analizirati i vršiti kontrolu procesa stjecanja diploma vanrednih učenika(polaznika) u osnovnim ,srednjim školama te ustanovama (centrima) za obrazovanje odraslih.

Ova analiza treba da obuhvati:

- Proces upisa i provjeru prethodnog obrazovanja.
- Metodologiju polaganja ispita i ocjenjivanja.
- Adekvatnost nastavnog kadra i resursa.
- Analizu razloga za veliki broj vanrednih diploma u određenim ustanovama. Cilj je spriječiti "prodaju diploma" i osigurati da svi steknu obrazovanje u skladu s propisanim standardima.

U visokom obrazovanju, važno je unaprijediti procedure izbora u akademska zvanja. Ovo uključuje:

- Precizno definisanje kriterijuma za izbor u zvanja (naučni radovi, pedagoško iskustvo, učešće u projektima).
- Objektivizaciju procesa recenzije i transparentnost prilikom izbora komisija.
- Javno objavljivanje biografija i bibliografija kandidata. Ovo će osigurati da se u akademska zvanja biraju najkompetentniji pojedinci.

Dodatno, neophodno je donošenje i objava jasnih procedura ispitivanja studenata u visokoškolskim ustanovama. Ove procedure moraju definisati:

- Format ispita (pismeni, usmeni, kombinovani).
- Kriterijume ocjenjivanja.
- Mogućnost uvida u rad i prigovora na ocjenu.
- Standardizovane formulare za polaganje ispita, tamo gdje je to primjenjivo. Transparentnost u ispitivanju smanjuje prostor za subjektivnost i favorizovanje.

Za kontinuirano poboljšanje kvaliteta nastave, važno je donijeti normativne akte o anketiranju studenata i provoditi ankete o kvalitetu rada nastavnog osoblja. Ove ankete trebaju biti anonimne, sistematski provođene i njihovi rezultati analizirani i korišteni za unapređenje pedagoškog procesa. Povratna informacija od studenata je dragocjen alat za samoevaluaciju nastavnika i identifikaciju područja za poboljšanje.

Na kraju, ali ne i manje važno, ključno je izraditi i koordinirati aktivnosti na uvođenju usaglašenog plana i programa etike i integriteta u obrazovnim institucijama. Ovaj program treba da obuhvati sve nivoe obrazovanja i da se fokusira na:

- Definisanje osnovnih etičkih principa u obrazovanju (poštenje, odgovornost, poštovanje, objektivnost).
- Uvođenje modula o etici i integritetu u nastavne planove i programe.
- Edukaciju nastavnika i administrativnog osoblja o etičkim standardima.
- Razvoj mehanizama za prijavljivanje i rješavanje etičkih dilema.

Nakon izrade, ključno je primjenjivati usaglašeni plan i programe etike i integriteta u obrazovnim institucijama. To podrazumijeva proaktivnu implementaciju, kontinuirano praćenje i evaluaciju efekata, te prilagođavanje programa u skladu s potrebama. Integracija etike i integriteta u sve segmente obrazovnog procesa stvorit će kulturu nulte tolerancije na korupciju i promovisati izvrsnost.

Implementacijom ovih mjera, obrazovni sistem će postati transparentniji, efikasniji i otporniji na koruptivne prakse, što će u konačnici rezultirati kvalitetnijim obrazovanjem za sve.

Edukacije imaju fundamentalnu ulogu u prevenciji korupcije. Uloga edukacija u prevenciji korupcije odnosi se na promjenu mentaliteta. U smislu promjene mentaliteta razumijevamo uspješnost tako da pojedinci ne žele koristiti koruptivne prečice koje podrazumijevaju kršenje i nepoštovanje zakonskih normi u cilju ostvarivanja uspjeha. Zadatak edukacije je kreirati odnos netolerancije prema korupciji. U skladu sa članom 13. UNCAC konvencije, fokus edukacije je na prevenciji same aktivnosti. Stoga antikorupcijske edukacije treba da utječu na razumijevanje koruptivnih aktivnosti i kreiraju odnos netolerancije prema korupciji. Ovaj Strateški program, u skladu sa GRECO14 preporukama, predviđa razvoj i provođenje općih i specifičnih edukacijskih programa kojima su obuhvaćeni: između ostalih i zaposleni u odgojno-obrazovnim ustanovama, djeca i mladi, te druge različite kategorije ciljanih javnosti. Deklaracija usvojena na posebnoj sjednici Generalne skupštine protiv korupcije u julu 2021. godine stavlja antikorupcijsku edukaciju u srž sveobuhvatnog i multidisciplinarnog pristupa za promovisanje transparentnosti, odgovornosti, integriteta i kulture odbacivanja korupcije kao osnovu za prevenciju i borbu protiv korupcije

Shodno GRACE inicijativi planiraju se konsultacije sa prosvjetnim radnicima, međunarodnim organizacijama, organizacijama civilnog društva, ali je primarno usmjerena na djecu i mlade kroz različite kampanje, forume, dijaloge, obuke, jačanje institucionalnih kapaciteta obrazovnih ustanova, unaprjeđenje neformalnog sektora obrazovanja u oblasti antikorupcije, te širenje edukativnog materijala koji su potpora u obrazovanju. Povećanjem znanja i svijesti o korupciji svih zainteresovanih javnosti za njeno sprječavanje, uzrocima, modalitetima i štetnim uticajima povećavaju se šanse za smanjenje korupcije u društvu i uvećanje broja zainteresovanih javnosti za borbu protiv korupcije.

Ograničen budžet i neadekvatno financiranje vrtića stvaraju pritisak i otvaraju prostor za netransparentno upravljanje dostupnim resursima. Predškolske ustanove često se suočavaju s hroničnim nedostatkom finansijskih sredstava što ozbiljno utječe na kvalitetu rada, sigurnost prostora i dostupnost usluge. Nedovoljna ulaganja dovode do nemogućnosti zapošljavanja dovoljnog broja stručnog kadra, ograničene nabavke didaktičkih materijala i osnovnih sredstava za rad, te zapuštene infrastrukture. U takvom okruženju povećava se rizik od nepravilnosti u pokušaju nadomještanja finansijskog jaza. To podrazumijeva:

- Osiguranje stabilno i pravedno financiranje vrtića iz budžeta lokalne zajednice, utemeljeno na stvarnim troškovima rada i broju djece.
- Uvesti jasne kriterije za dodjelu sredstava, te omogućiti učestvovanje uprava vrtića u planiranju budžeta.
- Potaknuti dodatno financiranje kroz projekte, ali uz institucionalnu podršku u njihovoj pripremi i provedbi.
- Potrebno je osnažiti kapacitete uprava vrtića za upravljanje sredstvima i projektima, potaknuti lokalne zajednice na veće ulaganje u vrtiće te osigurati institucionalnu podršku u pripremi i provedbi dodatnih izvora financiranja.

Jačanjem finansijske stabilnosti smanjuje se prostor za korupciju i povećava kvalitet usluge za djecu i roditelje.

Nadalje, zbog nedostatka prostora, kadra i finansijskih sredstava, mnogi vrtići nisu u mogućnosti osigurati mjesta za svu djecu čiji roditelji iskazuju potrebu za upisom. Ograničen broj slobodnih mjesta, posebno u jasličkoj grupi, stvara pritisak na upravu vrtića, često izravno od strane roditelja, lokalne zajednice ili drugih utjecajnih pojedinaca. U takvim okolnostima može doći do neformalnih dogovora.

To podrazumijeva :

- Definiranje jasne, transparentne i javno dostupne kriterije upisa u vrtić, temeljene na stvarnim potrebama i prioritetima.
- Povećanje kapaciteta predškolskih ustanova kroz infrastrukturna ulaganja i zapošljavanje dodatnog kadra, kako bi se smanjio pritisak i rizik od neformalnih utjecaja.

Nedostatak jasnih i javno dostupnih procedura dodatno otežava transparentnost i pravičnost procesa prijema djece. Prilikom raspodjele donacija i pomoći bez jasnih pravila postoji opasnost raspodjele pomoći po subjektivnim kriterijima a ne po stvarnim potrebama.

To podrazumijeva:

- Nužno je uspostaviti jasne i javno dostupne kriterije donacija pomoću strane nadležnih institucija (ministarstva, općine, organizacije), temeljem objektivnih pokazatelja kao što su broj djece, socijalna struktura, kapaciteti i stanje infrastrukture vrtića.
- Proces dodjele pomoći treba biti transparentan, s mogućnošću uvida u rang

liste i obrazloženej odluka , čime se smanjuje prostor za subjektivno odlučivanje i favoriziranje pojedinih ustanova.

Jedan od izazova u obrazovnom sistemu su nepravilnosti i netransparentnost u procesu provođenja javnih nabavki u školama .To podrazumijeva :

-Uspostavljanje centralizovanog i digitalizovanog sistema za javne nabavke u obrazovanju, uz obavezno objavljivanje svih tendera i rezultata na javno dostupnoj platformi uz dodatnu edukaciju o istom.

Korupcija je moguća i u postupku zapošljavanja u obrazovanju. To podrazumijeva: Promjena i izuzimanje sektora obrazovanja iz Uredbe o prijemu u radni odnos SBK/KSB zbog nedorečenosti i načina provođenja konkursne procedure čime bi se prednost radnom iskustvu i stručnosti i time osigurali detaljni objektivni i mjerljivi kriteriji za svako radno mjesto.

Strateški program 5.5.

Unapređenje rada inspekcijskih organa u suzbijanju korupcije

Inspekcijski organi igraju ključnu ulogu u osiguravanju vladavine prava i sprečavanju korupcije, nadzirući primjenu propisa u različitim sektorima. Kako bi njihov rad bio što efikasniji i otporniji na zloupotrebe, neophodno je kontinuirano ulagati u njihovo jačanje i transparentnost.

Za početak, od suštinske je važnosti unaprijediti rad i jačati kapacitete inspekcijskih organa. To podrazumijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje:

- Edukaciju i specijalizaciju: Kontinuirana obuka inspektora o novim propisima, metodologijama inspekcijskog nadzora, te prepoznavanju i prevenciji korupcije. Poseban naglasak treba staviti na specijalizaciju inspektora za specifične oblasti (npr. finansije, građevinarstvo, zdravstvo) kako bi se osigurala dubina znanja.
- Tehnološko opremanje: Nabavka savremene opreme i softverskih rješenja koja će olakšati prikupljanje, analizu i pohranjivanje podataka, te omogućiti efikasnije provođenje kontrola.
- Povećanje broja inspektora: Adekvatan broj inspektora je neophodan za pokrivanje svih nadležnosti i smanjenje preopterećenosti, što može dovesti do propusta ili pritisaka.
- Unapređenje radnih uslova: Osiguravanje adekvatnih plata i beneficija kako bi se privukli i zadržali kvalitetni kadrovi, te smanjila podložnost korupciji.

Da bi se izgradilo povjerenje javnosti i omogućila kontrola, ključno je povećati transparentnost nalaza obavljenih kontrola inspekcijskih organa. To znači da se nalazi inspekcija, uključujući prekršaje i izrečene mjere, moraju javno objavljivati na pristupačan način (npr. putem web stranica, online registara). Naravno, uz poštovanje zakonskih propisa o zaštiti ličnih podataka. Transparentnost osigurava da javnost može pratiti rad inspekcija i uočiti eventualne nepravilnosti.

Također je neophodno analizirati izvršene inspekcijske nadzore i preduzete mjere, radi identifikovanja rizičnih tačaka i preventivnog djelovanja u sprečavanju korupcije. Ova analiza bi trebala uključivati:

- Statističke podatke: Broj obavljenih nadzora, broj utvrđenih nepravilnosti, vrste prekršaja, izrečene kazne.
- Trendove: Prepoznavanje ponavljajućih nepravilnosti u određenim sektorima ili kod određenih subjekata.
- Uzroke korupcije: Identifikovanje sistemskih slabosti koje omogućavaju korupciju (npr. nejasni propisi, nedostatak nadzora).
- Učinkovitost mjera: Evaluacija da li preduzete mjere zaista doprinose sprečavanju korupcije.

Ova analiza je temelj za strateško planiranje i usmjeravanje resursa ka najrizičnijim oblastima.

Kako bi se spriječio sukob interesa i osigurala nepristrasnost, nužno je osigurati mehanizme unutar inspekcijskih organa da se predmeti u rad dodjeljuju na objektivan i transparentan način izbjegavajući situacije sukoba interesa. To se može postići putem:

- Automatske dodjele predmeta: Korištenje softverskih rješenja za automatsku raspodjelu predmeta inspektorima, na bazi unaprijed definisanih kriterijuma (npr. specijalizacija, opterećenost).
- Rotacije inspektora: Periodična rotacija inspektora po oblastima ili teritorijama kako bi se spriječilo uspostavljanje prejakih veza sa nadziranima subjektima.
- Prijavljivanje sukoba interesa: Obavezno prijavljivanje svakog potencijalnog sukoba interesa od strane inspektora, uz definisanje jasnih procedura za izuzimanje iz predmeta.
- Unutrašnja kontrola: Uspostavljanje snažnih mehanizama unutrašnje kontrole koji će provjeravati regularnost dodjele predmeta i postupanje inspektora.

Konačno, ključno je izrađivati i ažurirati efektivan plan rada inspekcijskih organa kako bi se kontrolisale rizične oblasti. Ovaj plan treba biti baziran na analizi rizika i identifikovanim slabostima. Trebao bi uključivati:

- Prioritetne oblasti: Jasno definisanje sektora ili subjekata koji su podložniji korupciji i gdje je pojačan nadzor neophodan.
- Ciljeve nadzora: Specifični i mjerljivi ciljevi za svaki inspekcijski nadzor.
- Resursnu alokaciju: Optimalna raspodjela ljudskih i materijalnih resursa u skladu sa prioritetima.
- Vremenski okviri: Realni rokovi za provođenje nadzora i izvještavanje.
- Fleksibilnost: Mogućnost prilagođavanja plana novonastalim situacijama ili promjenama u rizicima.

Implementacijom ovih mjera, inspekcijski organi postaju ne samo efikasniji u svom radu, već i značajno otporniji na korupciju, čime se doprinosi jačanju pravne države i povjerenja građana.

Strateški program 5.6.

Unapređenje rada MUP-a i policijskih službenika u borbi protiv korupcije: Prioriteti i potreba za jačanjem kapaciteta

Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) i policijski službenici u SBK/KSB imaju nezamjenjivu ulogu u suzbijanju korupcije, kako kroz represivno djelovanje tako i kroz preventivne mjere. Oni su među ključnim institucijama koje osiguravaju vladavinu prava i doprinose otkrivanju korupcijskih djela. Da bi MUP i policija bili uspješni u ovoj borbi, neophodno je osigurati im adekvatne resurse i ojačati njihov integritet.

Kako bi policijski službenici i MUP Srednjobosanskog kantona bili u potpunosti opremljeni za borbu protiv korupcije, ključno je osigurati im adekvatna finansijska sredstva. To uključuje nabavu specifične opreme koja direktno doprinosi zaštiti integriteta policijske službe. Naime, potrebno je osigurati i nabaviti kamere koje će koristiti policijski službenici prilikom obavljanja policijskih poslova i zadataka. Korištenje kamera povećava transparentnost policijskog djelovanja, smanjuje prostor za koruptivne radnje i pruža objektivne dokaze u slučaju eventualnih pritužbi ili optužbi.

Dodatno, od iznimne je važnosti da proces zapošljavanja i napredovanja u službi bude zasnovan na potpunim standardima integriteta. To znači da kriteriji za prijem i promociju moraju biti jasni, objektivni i transparentni, te da osiguravaju zapošljavanje i napredovanje isključivo najkvalitetnijih kadrova. Uklanjanje bilo kakvih oblika nepotizma, političkog utjecaja ili drugih neprofesionalnih kriterija ključno je za izgradnju povjerenja u policiju. Pored toga, proces imenovanja rukovodilaca policijskih organa treba biti u potpunosti neovisan i zasnovan na profesionalnim osnovama, s jasno definiranim i preciznim kriterijima za imenovanje i razrješenje. Nezavisnost rukovodstva policije od političkih pritisaka osigurava objektivnost i predanost u borbi protiv kriminala i korupcije.

Da bi se integritet policijskih službenika u potpunosti osigurao, predviđeno je jačanje organa unutrašnje kontrole unutar MUP-a. Ovi organi trebaju biti dovoljno opremljeni, neovisni i imati jasne ovlasti za provođenje istraga u vezi s eventualnim koruptivnim ponašanjem policijskih službenika. Njihova proaktivna uloga u praćenju i sprječavanju korupcije unutar policijskih redova od vitalne je važnosti.

Pored toga, neophodno je jačati kapacitete za otkrivanje i procesuiranje korupcijskih krivičnih djela. To podrazumijeva specijalizirane obuke za policijske službenike o metodama istraživanja finansijskog kriminala, prikupljanju dokaza o korupciji, te efikasnoj suradnji s tužiteljstvom. Opremanje policije naprednom forenzičkom opremom i softverom također je ključno za uspješno rješavanje kompleksnih korupcijskih slučajeva.

S obzirom na tajnovitost korupcije kao pojave, kontinuirano će se raditi na unapređenju i promociji modaliteta za prijavljivanje korupcijskih krivičnih djela. To uključuje osiguravanje anonimnih kanala za prijavljivanje korupcije, zaštitu zviždača, te

podizanje svijesti javnosti o važnosti prijavljivanja korupcije. Cilj je stvoriti okruženje u kojem se građani osjećaju sigurno i ohrabreno da prijave korupciju, znajući da će njihove prijave biti shvaćene ozbiljno i da će biti poduzete odgovarajuće mjere.

Kombinacijom ovih mjera – osiguravanjem resursa, jačanjem integriteta kroz zapošljavanje i napredovanje, neovisnim imenovanjima rukovodstva, jačanjem interne kontrole, unapređenjem istražnih kapaciteta i promicanjem prijavljivanja – MUP i policijski službenici u SBK/KSB mogu značajno doprinijeti efikasnijoj borbi protiv korupcije i jačanju vladavine prava.

Efikasna borba protiv korupcije u Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) i Upravi policije SBK/KSB ključna je za izgradnju povjerenja građana i osiguravanje vladavine prava. To zahtijeva sveobuhvatan pristup koji obuhvaća tehnološka unapređenja, jačanje zakonodavnog okvira, unutrašnju kontrolu te snažnu suradnju s drugim institucijama.

Jedan od ključnih koraka u povećanju transparentnosti i integriteta policijskog rada je procjena opravdanosti i izrada finansijske analize za nabavku kamera koje će biti integrisane u uniforme policijskih službenika. Ovakva analiza mora obuhvatiti ne samo troškove nabave opreme, već i troškove održavanja, skladištenja podataka i obuke osoblja. Finansijska opravdanost mora biti potkrijepljena jasnim benefitima, kao što su povećanje odgovornosti policijskih službenika, smanjenje broja pritužbi građana, efikasnije prikupljanje dokaza i, u konačnici, smanjenje koruptivnih radnji.

Paralelno s finansijskom analizom, ključno je utvrditi normativni okvir za upotrebu i postupanje s kamerama na uniformama policijskih službenika. Ovaj okvir mora jasno definirati kada se kamere uključuju i isključuju, način pohrane i pristupa snimkama, tko ima ovlasti za pregled snimki, te propise o zaštiti privatnosti građana i policijskih službenika. Jasan normativni okvir sprječava zloupotrebe i osigurava da se kamere koriste isključivo u svrhu jačanja integriteta i efikasnosti policije.

Kako bi se proaktivno pristupilo suzbijanju korupcije, neophodno je analizirati oblasti u kojima je neophodno izvršiti inspekcijski nadzor i kontrolu policijskih službenika s akcentom na rizike korupcije. Ova analiza treba identificirati "slabe tačke" unutar policijske službe gdje su policijski službenici izloženi većem riziku od koruptivnog ponašanja (npr. prometna policija, izdavanje dokumenata, javne nabavke). Na temelju tih nalaza, inspekcijski organi će moći ciljano provoditi nadzor i kontrolu.

U cilju smanjenja prostora za proizvoljno odlučivanje, neophodna je i analiza zakonodavstva MUP-a i Uprave policije SBK/KSB s fokusom na smanjenje rizika od zloupotrebe diskrecijskih ovlasti. Treba preispitati postojeće zakone, pravilnike i interne procedure kako bi se identificirale odredbe koje omogućavaju preširoko diskrecijsko odlučivanje i stoga nose veći rizik od korupcije. Cilj je predložiti izmjene koje će jasno definirati procedure, kriterije za donošenje odluka i mehanizme kontrole, čime se smanjuje mogućnost zloupotrebe položaja.

Borba protiv korupcije zahtijeva široku saradnju s drugim pravosudnim i inspekcijskim organima. Zbog toga je od presudne važnosti održavati redovne sastanke s organima za provođenje zakona u cilju unapređenja borbe i prevencije korupcije. Ovi sastanci služe za razmjenu informacija, koordinaciju aktivnosti, rješavanje otvorenih pitanja i zajedničko planiranje budućih antikorupcijskih inicijativa. Redovna komunikacija i suradnja omogućavaju brže i efikasnije reagiranje na koruptivne pojave.

Na kraju, da bi se ohrabрили građani i službenici da prijave korupciju, ključno je analizirati statističke podatke o prijavama s indicijama korupcije i promovisati različite načine prijavljivanja korupcije. Analiza podataka pomoći će u razumijevanju kako se korupcija prijavljuje, koji su najčešći oblici prijava i gdje postoje prepreke. Na temelju tih saznanja, kampanje za promociju prijavljivanja trebaju biti ciljane i jasne, ističući dostupne kanale (npr. anonimne linije, online platforme, direktan kontakt s antikorupcijskim tijelima) i naglašavajući važnost zaštite zviždača. Cilj je stvoriti okruženje povjerenja u kojem se korupcija ne tolerira i gdje se svaka sumnja prijavljuje.

Strateški program 5.7.

Unapređenje rada pravosudnih institucija i uprave u borbi protiv korupcije: Prioriteti i potreba za jačanjem kapaciteta

Borba protiv korupcije zahtijeva sveobuhvatan, kontinuiran i koordiniran pristup koji uključuje ne samo represivne, već i snažne preventivne mehanizme unutar svih institucija SBK/KSB. U tom smislu, nužno je neprekidno ulagati u osposobljavanje i edukaciju zaposlenih u institucijama javne uprave, s ciljem podizanja njihovih kompetencija u oblasti otkrivanja, dokazivanja i sprečavanja koruptivnih djela. Obuke bi trebale biti usklađene s aktuelnim krivičnim zakonodavstvom, modernim istražnim tehnikama, te etičkim i profesionalnim standardima rada u javnoj upravi.

Posebna pažnja mora se posvetiti dosljednoj primjeni zakonske obaveze prijavljivanja svih oblika korupcije od strane službenika i rukovodilaca u institucijama SBK/KSB. Ne samo da je to pravna obaveza, već i temelj za izgradnju odgovornog, transparentnog i integritetnog sistema javne uprave. Pored toga, predstavnici institucija SBK/KSB trebaju aktivno učestvovati u analizama postojećeg krivičnog zakonodavstva, posebno kada je riječ o visini sankcija za koruptivna djela i efikasnosti njihove primjene u praksi. Cilj ovih analiza jeste unapređenje preventivnih mehanizama i povećanje odvraćajućeg efekta zakonskih mjera.

U okviru napora za unapređenje borbe protiv korupcije, od izuzetne važnosti je uključivanje relevantnih aktera u pripremu sveobuhvatnih analiza zakonskih i podzakonskih akata koji uređuju postupke zapošljavanja u institucijama državne službe SBK/KSB. Kroz takve analize treba prepoznati moguće pravne praznine i slabosti koje otvaraju prostor za netransparentno, nestručno ili nepotističko zapošljavanje. Temeljem tih analiza, neophodno je predlagati i pokretati izmjene i dopune relevantnih zakona i podzakonskih akata kako bi se obezbijedili principi

zakonitosti, stručnosti, meritokratije i profesionalizma u zapošljavanju i napredovanju državnih službenika i namještenika.

Također, potrebno je usvojiti izmjene i dopune zakonskih propisa koji uređuju ova pitanja, s posebnim naglaskom na njihovu međusobnu usklađenost i usmjerenost ka prevenciji korupcije. Time bi se osiguralo uspostavljanje koherentnog i funkcionalnog pravnog okvira za upravljanje ljudskim resursima u javnoj upravi.

Jedan od ključnih segmenata unapređenja antikorupcijskog sistema odnosi se i na regulisanje mehanizama unutrašnjeg prijavljivanja nepravilnosti. Potrebno je pokrenuti donošenje i/ili izmjene zakonskog okvira koji će omogućiti zaštitu tzv. zviždača, odnosno osoba koje prijavljuju korupciju, ne samo u javnom, nego i u privatnom sektoru. Pružanje pravne i institucionalne zaštite tim osobama predstavlja jedan od najefikasnijih instrumenata za identifikaciju i sankcionisanje koruptivnih radnji koje bi inače ostale neotkrivene.

Također, jedan od strateških ciljeva mora biti povećanje broja uspješno riješenih predmeta korupcije na visokom nivou, što je ključni pokazatelj učinkovitosti pravosuđa i sigurnosnih organa u borbi protiv sistemske korupcije. Da bi se to postiglo, potrebno je identificirati i inicirati izmjene zakona koji direktno doprinose prevenciji korupcije na kantonalnom nivou, a zatim usvojiti izmjene i dopune tih zakona kako bi se postigla njihova međusobna harmonizacija i usklađenost sa strategijama borbe protiv korupcije na višim nivoima vlasti.

Sve ove mjere i aktivnosti imaju za cilj izgradnju transparentnijeg, odgovornijeg i otpornijeg institucionalnog sistema unutar Srednjobosanskog kantona, koji će na efikasan i održiv način odgovoriti na izazove koje nosi borba protiv korupcije.

Strateški program 5.8.

Uključivanje cjelokupnog društva u borbi protiv korupcije, koordinacija i izvještavanje o provođenju Strategije

U savremenim demokratskim društvima, civilno društvo igra nezamjenjivu i višestruko značajnu ulogu u ostvarivanju ciljeva borbe protiv korupcije. Njegova uloga nije samo dopuna institucionalnim naporima, već predstavlja ključnu komponentu efikasnog i transparentnog sistema prevencije i suzbijanja koruptivnih pojava. Ova uloga je široko prepoznata i afirmisana u međunarodnim konvencijama i dokumentima koji se bave borbom protiv korupcije, uključujući i Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv korupcije (UNCAC).

Iako su javni i privatni sektor ključni akteri u provedbi antikorupcijskih politika, organizacije civilnog društva (OCD) imaju poseban značaj kao autentični predstavnici interesa građana. Njihova bliskost s građanima, direktan pristup informacijama "s terena", kao i sposobnost da djeluju nezavisno od političkog i institucionalnog pritiska, čini ih važnim saveznikom u izgradnji integriteta i jačanju društvene otpornosti na

korupciju.

Organizacije civilnog društva, sa svojim stručnim i organizacijskim kapacitetima, mogu pružiti značajnu podršku Vladama kantona – uključujući i Vladu SBK/KSB – u realizaciji strateških dokumenata za borbu protiv korupcije. Njihovo uključivanje u izradu, praćenje i evaluaciju Strategije i Akcionog plana protiv korupcije ne samo da doprinosi legitimnosti procesa, već i obogaćuje kvalitet sadržaja kroz pristup različitim perspektivama, iskustvima i praktičnim znanjima.

S obzirom na to da su Strategija i Akcioni plan sveobuhvatni dokumenti koji se oslanjaju na učešće brojnih implementatora, njihova uspješna realizacija u značajnoj mjeri zavisi i od svijesti, motivacije i uključenosti samih građana, kao i nevladinih organizacija. Stoga je nužno strateške ciljeve i antikorupcijske aktivnosti kontinuirano promovirati javnosti, putem kampanja, javnih foruma, radionica i medijskih nastupa, kako bi se povećala informisanost i motivisanost građana za učešće u procesima kontrole i odgovornosti.

U tom kontekstu, organizacije civilnog društva mogu odigrati presudnu ulogu u unapređenju metodologije za izradu strateških dokumenata, kao i u razvoju kvalitetnih alata za monitoring i evaluaciju njihove provedbe. Upravo kroz monitoring aktivnosti, OCD-i mogu pružiti objektivnu sliku o napretku, ukazati na nedostatke i ponuditi prijedloge za unapređenje, što je od izuzetne vrijednosti za buduće planiranje i usmjeravanje antikorupcijskih mjera.

S obzirom na to da su antikorupcijske teme često u fokusu brojnih međunarodnih donatora i razvojnih partnera koji podržavaju rad organizacija civilnog društva, otvara se dodatna prilika za uspostavljanje strukturirane i održive saradnje između javnog sektora i OCD-a. U tom pravcu, potrebno je razviti planski pristup organizaciji redovnih sastanaka i konsultacija s predstavnicima civilnog društva i donatorskih organizacija, s ciljem razmjene informacija, usklađivanja aktivnosti i identifikovanja potencijala za zajedničko djelovanje.

Uključivanje civilnog društva ne smije biti formalno ili površno – ono mora biti suštinsko, partnersko i strateški planirano. Samo na taj način moguće je izgraditi sistem borbe protiv korupcije koji se temelji na povjerenju, saradnji i odgovornosti svih društvenih aktera. Civilno društvo, uz podršku institucija i donatora, može postati snažan nosilac promjena i garant dugoročnog jačanja vladavine prava, transparentnosti i odgovornosti u SBK/KSB i šire.

Efikasna borba protiv korupcije zahtijeva ne samo usvajanje strateških dokumenata, već i njihovu sveobuhvatnu promociju, implementaciju i praćenje. U tom smislu, jedan od ključnih koraka u ostvarivanju ciljeva Akcionog plana i Strategije za borbu protiv korupcije SBK/KSB jeste intenzivna i kontinuirana promocija ovih dokumenata – kako među zaposlenima u institucijama kantona, tako i u široj javnosti.

Potrebno je izgraditi kulturu integriteta i odgovornosti kroz stalno informisanje i edukaciju zaposlenih u kantonalnim institucijama o ciljevima, mjerama i očekivanjima iz Akcionog plana i Strategije. Informisan i motivisan javni sektor predstavlja temelj za efikasnu implementaciju mjera protiv korupcije. Istovremeno, kontinuirana promocija ovih dokumenata u javnosti jača povjerenje građana u institucije, podiže svijest o važnosti borbe protiv korupcije i podstiče aktivno građansko učešće.

Za provedbu brojnih aktivnosti iz Akcionog plana potrebna su dodatna finansijska sredstva. Stoga je neophodno sistematski analizirati potrebe institucija, kao i mogućnosti korištenja domaćih i međunarodnih izvora finansiranja, uključujući budžetska sredstva, donatorske fondove i projekte međunarodnih organizacija.

Organizovanje redovnih sastanaka sa predstavnicima donatorskih organizacija koje podržavaju antikorupcijske aktivnosti omogućava bolje planiranje, koordinaciju i ostvarivanje sinergije između javnog sektora i međunarodnih partnera. Ovi sastanci trebaju služiti za razmjenu informacija, predstavljanje napretka, te identifikaciju mogućnosti za zajedničko djelovanje.

Kako bi se osigurala sistemska i objektivna procjena napretka, potrebno je razviti standardiziran instrument za prikupljanje i obradu podataka o implementaciji antikorupcijskih aktivnosti. Takav instrument omogućava precizno praćenje realizacije mjera, identifikaciju izazova, te blagovremeno prilagođavanje planiranih aktivnosti.

Redovna edukacija članova, koordinatora i kontakt tačaka Tima Vlade SBK/KSB od ključnog je značaja za osiguravanje stručne i dosljedne implementacije mjera. Obuke trebaju obuhvatiti teme kao što su strateško planiranje, monitoring, izvještavanje, komunikacija sa javnošću, kao i savremeni pristupi prevenciji i detekciji korupcije.

Transparentna komunikacija s javnošću o postignućima, rezultatima i izazovima u implementaciji Akcionog plana ima dvostruki efekt – jača povjerenje građana u institucije i motiviše dalje uključivanje javnosti i civilnog društva u borbu protiv korupcije. Ovi podaci trebaju biti dostupni putem saopćenja, godišnjih izvještaja, konferencija za medije i digitalnih platformi.

Značajna podrška implementaciji antikorupcijskih mjera dolazi i izvan institucionalnog okvira. Saradnja s organizacijama civilnog društva, novinarskim udruženjima, medijima i akademskim institucijama treba biti strateška i kontinuirana. Ovi akteri mogu doprinijeti javnoj promociji antikorupcijskih aktivnosti, nezavisnom monitoringu, istraživanju i edukaciji.

U skladu sa savremenim trendovima, neophodno je razviti i primjenjivati online komunikacijske alate koji omogućavaju jednostavno informisanje, prijavu nepravilnosti, praćenje implementacije mjera i dvosmjernu komunikaciju između građana i institucija. Ovi alati mogu uključivati interaktivne platforme, mobilne aplikacije, elektronske obrasce i baze podataka.

U konačnici, implementacija Akcionog plana i Strategije za borbu protiv korupcije SBK/KSB ne može se posmatrati isključivo kao tehnički zadatak, već kao društveni proces koji podrazumijeva aktivnu saradnju svih aktera – institucija, građana, civilnog društva, medija i međunarodne zajednice. Kroz planski pristup, transparentno djelovanje i otvorenu komunikaciju, Srednjobosanski kanton ima priliku postati primjer uspješne i odgovorne borbe protiv korupcije u Bosni i Hercegovini.